Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 26 апрель
ПАЙШАНБА
№ 96 (4.890).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

СЪЕЗДОЛДИ ЎЙЛАРИ

ҚАДР-ҚИММАТНИ АНГЛАШ

Раҳбар бўлиш осонмас. У ҳамманинг кўз ўнгида. Фазилати, муомала муносабати, ўз соҳасини қай даражада билиш ҳар куни синовдан ўтади. Районимизда ўзининг тадбиркорлиги, ташкилотчилиги, инсонпарварлиги билан оғизга тушган раҳбарлар оз эмас. Уларни қайта қуриш меъморлари, деб баралла айтишим мумкин. Обрў, қадр-қиммат топаман деган киши одамлар дарди, орзу интилиши билан яшаши, социал соҳа муаммоларини ҳал этишда жонбозлик кўрсатиши керак. Зеро, КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига Ҳаракат дастури лойиҳасида ҳам бу ҳақда шундай дейилади: «Инсонни амалда ижтимоий тараққиётнинг марказига қўйиш, унга муносиб турмуш ва меҳнат шароитини, ижтимоий адолатни, сиёсий эркинликни, шахснинг ҳар томонлама камол топиши ва маънавий жиҳатдан юксалиши имкониятини таъминлашни партия ўзининг асосий мақсади деб билади».

Қаерда ана шу ҳаётий қоидаларга риоя қилинмаса уюшқоқлик, интизом, ишчанлик издан чиқади, лоқайдлик кучаяди. Хўжалигимизнинг яқин ўтмишдаги иқтисодий аҳволи фикримнинг далили бўла олади. Колхоз қарзга ботди. Ҳар гектар ердан нари борса 25 центнердан ҳосил олинарди. Бир центнер пахтанинг таннархи белгилангандан кўп —54 сўмга тўғри келди. Оқибатда тармоқ даромади бир йилда 371 минг сўм камайиб кетди. Хўш, колхоз бундай аҳволга тушиб қолишининг сабаби нимада? Аввало инсон омилига эътибор сусайиб кетди. Сўз ва иш бирлиги таъминланмади. «Ҳамма нарса инсон учун, унинг бахт-саодати учун!» дея қайта-қайта такрорлади-гу бироқ белгиланган тадбирлар ташкилотчилик иши билан мустаҳкамланмади. Колхозчилар томорқа олиш учун қишлоқ Совети билан хўжалик раҳбарларига мурожаат қилавериб чарчашди. Моддий манфаатдорликнинг тайини бўлмагач, кайфият, иштиёқ ташаббускорлик сусаяди.

Партия йиғилишларининг бирида меҳнат ва турмуш шароитини яхшилаш, кам даромадли оилаларга кўмаклашиш, оналик ва болаликни муҳофаза қилишда раҳбар ва мутахассислар масъулиятини кучайтириш масаласи муҳокама қилинди. Коммунистлар уй-жой, болалар боғчалари, дала шийпонлари қурилиши қониқарсиз аҳволда эканлигини қаттиқ танқид қилдилар. Лекин анча вақтгача маъмурий буйруқбозлик усулидан қутулолмадик. Раҳбарлар билан колхозчилар орасида кўринмас девор пайдо бўлди. Ойлар ўтди. Одамлар менга юксак ишонч билдириб, правление раиси этиб сайладилар. Сабоқлардан хулоса чиқардим. Партия комитетига, коммунистлар, мутахассисларга суяндим. Тадбирларни амалга оширишда мутахассислар тажрибасидан унумли фойдаландик. Кўпинча одамлар орасида бўлдим. Бир куни меҳнат ветерани Ўғилхон Қодированинг яшаш шароити, орзу армонлари билан яқиндан танишдим. Уруш туфайли боқувчисидан айрилган хонадон қийин ҳаёт кечирарди. Ўн беш кунда қозонида бир марта гўшт қайнайдиган бундай оилалар оз эмасди. Партия, касаба уюшмаси ташкилотлари билан кенгашиб, қўшимча нафақа белгиладик. Болташхон Ўрунова, Умаржон Қосимов каби қарияларимизни ҳам қанотимиз остига олдик.

Яна бир хайрли ишга қўл урилди: колхоз хонадонларга арзон нархда ғунажин сотишни йўлга қўйди. Умуман, биринчилардан бўлиб пландан ортиқча қорамол, парранда, қўй-эчкиларни аҳолига сотишни ташкил қилдик. Тадбир колхозчиларимизни моддий жиҳатдан ўзларини тутиб олишларида муҳим омил бўляпти. Қайта қуриш ғоят қийинчилик билан амалга оширилаётган даврда коммунист шахсий ибрати, ташаббускорлиги, садоқатининг илҳомбахш таъсири беқиёс. Ҳаракат дастури лойиҳасида таъкидланганидек, партия ишига садоқат халққа хизмат қилиш, умумишга дахлдорлик КПСС аъзоси фаолиятининг бош меъзонидир. Совхоз бошланғич партия комитетига 182 коммунист уюшган. Уларнинг кўпчилиги давр руҳини, масъулиятини чуқур ҳис қилишаяпти. Жанговар сафлар софлиги, мустаҳкамлиги учун қатъий туриб курашишмоқда. Мисол учун Андижон область партия комитетининг аъзоси Зуҳриддин Темировни олайлик. Хўжалик бош агрономи сифатида хайрли ишларга бош-қош бўлаётганди. Йиғилишларнинг бирида КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастури лойиҳаси хусусида мунозара бўлди. Кўпчилик баъзи маслакдошлар ўзларининг лоқайдлиги, келишувчанлиги, масъулиятсизлиги оқибатида партиянинг обрўсини тушуришаётганини таъкидлашди. Эртасига Зуҳриддин партия комитетига мурожаат қилиб қолоқ бригадага ишга юборишларини сўради. Ўринли талаб қондирилди. Бу чинакам фидойилик эди. Негаки, бош агрономнинг маоши камайди, муқаддас ташвишлари бошидан ошди. Бироқ иккиланмади. Биринчи кундан одамлар ҳақида бош қотирди. Қайта қуришни оғиздагина ёқлаётганлардан дадиллик билан қутилди. Вақти келса таваккал қилишдан чўчимади. Натижада ўтган йили бригада гектарига 33 центнердан ҳосил олиб, планни областда биринчилар қаторида бажарди.

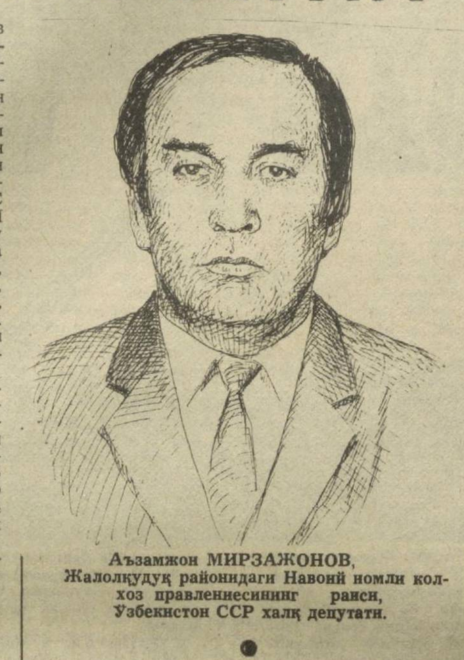

Аъзамжон МИРЗАЖОНОВ,
Жалолқудуқ районидаги Навоий номли колхоз правлениесининг раиси,
Ўзбекистон ССР халқ депутати.

Зуҳриддин Темиров оилада меҳрибон ота, жонкуяр тарбиячи. Ўғли Бакиржон ҳам унинг изидан борди. Йил сайин маҳоратини ошириб мўл, арзон ва сифатли пахта етиштириш сирларини қунт билан ўрганмоқда. Ижарачилар Жамолиддин Мамажонов, Тоҳиржон Орифжонов, Одилжон Хурбоев каби уста деҳқонлар ҳақида ҳам илиқ гапларни айтиш мумкин. Суянган тоғларимиз оғир шароитда иш юригаётган бўлишларига қарамай ҳамиша планни бажаришга эришишмоқда.

Беш панжа баробар эмас. Партия комитетимиздан ажралиб қолган КПСС аъзолари ҳам йўқ эмас. Биз кадрларга нисбатан талабчанликни кучайтирдик. Пировард натижа, дақиқалардан унумли фойдаланиш юзасидан қўшимча тадбирлар белгиланди. Чорва бригадири Раимжон Холмирзаев хизмат бурчига совуққонлик билан муносабатда бўла бошлади. Натижада ем-хашак исроф қилинди, сут салмоғи камайди, маҳсулот таннархи қимматлашди. Ферма цех партия ташкилотининг йиғилишида Р. Холмирзаев ҳисоботи эшитилди. Фаолиятидаги камчиликлар очиб ташланди. Тараққиётга тўғаноқ бўлаётган муаммолар бир-бир санаб ўтилди. Хўжалик раҳбарлари ва мутахассислари олдига талаблар қўйилди. Афсуски, орадан анчайин вақт ўтганидан кейин ҳам Р. Холмирзаев танқиддан хулоса чиқармади. Шунда сўнгги чорани қўлладик. Ўрнига ёш коммунист Тоҳиржон Мамаюсупов тайинланди. Янги бригадир мўл-кўл озуқа жамғариш, моллар наслини яхшилаш, мусобақанинг оммавийлигини таъминлашга эътиборни кучайтирди. Сигирсоғарлар ўртасида соғлом, ижодий муҳит яратди. Натижа кутилгандан ҳам яхши бўлди. Давлатга сут топшириш биринчи квартал плани зиёдаси билан бажарилди. Ортиқжон Бўтабоева, Ўктамхон Қирғизбоева кабилар кунига ҳар сигирдан 12 килограммгача серқаймоқ сут соғиб олишмоқда.

Колхозимизда замонавий турмуш учун астойдил курашилаяпти. 1990—95-йиллар мобайнида 20 га яқин маданий-маиший объектлар қурилиши режалаштирилди. Шу кунгача 620 та ўринли мактаб, 120 та уй-жой бинолари қурилди, 450 хонадон газлаштирилди, 1.650 оила водопровод сувидан баҳраманд бўлди. 580 хўжаликка якка тартибда уй-жой қуриш учун ер участкаси ажратилди. «Бўстон» участкасидаги 2 километр йўл асфальтланди. Колхоз марказида чойхона, ошхона ва бошқа маиший хизмат муассасалари фойдаланишга топширилди.

Режаларимиз янада улкан. Ижтимоиёт, Ҳардоқ, Чимён қишлоқларида мактаб, спорт иншооти, йирик корхона қуриш ниятидамиз. Янгича шароитда ишлаш шарофати бу. Ҳамжиҳатликда қилинган меҳнат самара бермоқда. Йилига 50 минг дона шартли консерва банка тайёрлайдиган цех, тери ошлайдиган, эшикром ясайдиган устахоналар ишлаб турибди. Шу кунгача ёрдамчи хўжаликлардан 320 минг сўмдан ортиқ даромад олдик.

Ечимини кутаётган муаммолар ҳам етарли. Идоравий тўсиқлар, баъзи раҳбарларнинг сусткашлиги белгиланган режаларни вақтида рўёбга чиқариш имконини бермаяпти. Бу йил қўшимча равишда 27 километр узунликда газ қувури ўрнатишимиз керак. Лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланиб, қурилиш планига киритилган. Аммо область газлаштириш бошқармаси металл конструкцияларга лимит йўқ, деб ишни пайсалга солаяпти.

КПСС XXVIII съезди, Ўзбекистон Компартияси XXII съездига қизғин тайёргарлик кўрилаётган шу кунларда қайта қуриш қандай самара бераётганлиги назардан ўтказилмоқда. Баъзилар партия ва давлатимизни танқид қилишдан нарига ўтишмаяпти. Биз якдил шундай фикрдамиз: қаерда интизом, уюшқоқлик ҳамжиҳатлик бўлса, ўша ерда инқилобий ўзгаришлар муваффақиятли амалга оширилмоқда. Иқтисодиёт юксалмоқда, муаммолар бирин-кетин ўз ечимини топмоқда. Колхозчилар улуғ ишга дахлдор эканликларини чуқур ҳис қилаётганликлари туфайли ўтган йили қийинчиликлар енгиб ўтилди. Ҳосилдорлик гектарига 1,5 центнерга ошди. Давлатга 3.640 тонна қимматли хом ашё сотдик. Мева, узум, сабзавот, гўшт, сут тайёрлаш юзасидан белгиланган топшириқлар бажарилди. Пахтачиликнинг ўзидан 3 миллион 59 минг сўм, чорвачиликдан 1 миллион 434 минг сўм даромад олдик. Бу кучимизга куч қўшди. Жорий йилда белни янада маҳкам боғладик.

Съездлар йилида қарийб 3 минг тонна пахта, 400 тонна гўшт, 2.553 тонна сут, 122 минг дона тухум тайёрлаш юзасидан мажбурият қабул қилдик. Иш ваъдага яраша бўляпти. Биринчи кварталда гўшт ва сут топшириш планларини ортиғи билан бажардик.

Беда, маккажўхори, сабзавот, полиз экинлари биринчи ишловдан чиқди. Муҳими, одамлар келажакка комил ишонч билан боқишмоқда. Хўжалик раҳбари, халқ депутати сифатида қайта қуриш мевалари ҳақида алоҳида тўхталдим. Аммо қишлоқда ҳали ҳаёт оғир эканлигини, ечимини кутаётган муаммолар қалашиб кетганлигини ҳамма билади. Демак, асосий кураш ҳали олдинда.

СССР меҳнаткашлари! Фаровонлигимизнинг гарови бўлган туб иқтисодий ислоҳотни жадаллаштирайлик!

(КПСС Марказий Комитетининг 1 Май чақириқларидан).

У КУНЛАР ШУҲРАТИ СЎНМАС!

Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари ва уччала даражадаги барча Шуҳрат орденларининг соҳиблари бўлган ўзбекистонликлар байрамона либосда, жанговар мукофотларини кўкракларига тақиб тантанали учрашувга келдилар. Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланган бу учрашув 25 апрель куни уруш ва меҳнат ветеранлари Ўзбекистон жумҳурият кенгашида бўлиб ўтди. Уни кенгаш раиси Р. Ғуломов очди.

Учрашувда Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов нутқ сўзлади.

Биз ҳаммамизни бирлаштириб турган энг яхши хислат ва фазилатлардан баҳраманд бўлиш учун тарихимизга қайта-қайта мурожаат қиламиз, дейилди учрашувда. Ўзбекистонликлар фашизмга қарши олиб борилган даҳшатли жангларда кўрсатган қаҳрамонлик ўтмишимизнинг шонли саҳифаларидан биридир. Уруш қатнашчилари урушдан кейинги йилларда ҳам олдинги сафларда бўлдилар, улар мамлакатга халқ хўжалигини тиклаш ва мустаҳкамлашда ёрдам бердилар. Бугун иқтисодиёт ва сиёсат, фан ва маданиятнинг барча соҳаларида чинакам инқилобий ўзгартишлар рўй бераётган вақтда, биз — жумҳурият аҳолиси ветеранларнинг қўллаб-қувватлашига, уларнинг доно маслаҳатига, ёшларни тарбиялашда оталарча ёрдамига ғоят муҳтожмиз.

Учрашувга турли касб эгалари, турли миллат кишилари йиғилишганди. Лекин уларни жуда кўп нарсалар бирлаштириб турибди. Бугун бекордан-бекорга мунозара қиладиган вақт эмас, нафсониятни бир ерга йиғиштириб қўйиб, умумий ишимиз йўлида бирлашишимиз керак. Фақат шундагина Ўзбекистон халқ хўжалигини қайта қуришда муайян муваффақиятларга эришиш, жумҳуриятимиз мамлакат ягона халқ хўжалик комплексида ўзига муносиб ўрин оладиган юксак даражага эришиши мумкин.

И. А. Каримов учрашувга келганларни Ғалабанинг бўлажак 45 йиллиги билан самимий табриклади. Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари ва уччала даражадаги Шуҳрат орденларининг соҳибларига уруш ва меҳнат ветеранлари Ўзбекистон жумҳурият кенгаши ҳайъатининг фахрий ёрлиқларини, эсдалик совғаларини топширди.

Учрашувда Ўзбекистон ССР Олий Советининг раиси М. И. Иброҳимов, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ташкилий-партиявий ва кадрлар иши бўлимининг мудири П. В. Догонкин, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари А. И. Фозилбеков қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

МАККАЖЎХОРИ ПАРВАРИШЛАНМОҚДА

Ўтган йилдан бошлаб Поп районидаги «Москва» совхозида маккажўхори етиштиришга муносабат тубдан ўзгарди. Авваллари бу экинни экишга унумдорлиги паст ер ажратилар, ҳосил салмоғи шунга яраша бўларди. Бултур маккажўхори уруғи энг яхши майдонларга қадалди. Иш эса оилавий пудрат асосида юритилди. Натижада гектарлар ҳосилдорлиги ошди.

Янги усулнинг самараси бу йил ҳам кўзга яққол ташланмоқда. Маккажўхори экиш районда биринчилар қаторида туғалланди. Уруғ ерининг ўз намида бир текис ундириб олинди.

Мамажон Мадазимов бошлиқ оилавий звено далаларида эса экинга дастлабки ишлов берилаяпти. Механизатор Абдуҳошим Мадазимов ниҳолларни культивациялаш билан бир қаторда озиқлантириб кетмоқда.

Миришкорларнинг нияти қутлуғ. Ҳар гектар майдондан 50 центнердан «қаҳрабодон» етиштирилади.

Р. ҚУРБОНОВ.

КЎПЧИЛИК БЎЛИБ

Хонқа районидаги «Ғалаба» колхозининг Д. Тўраев ва И. Рўзметов бошлиқ бригадаларининг пахтакорлари тўрт кун ичида чигит экиб бўлдилар.

Бу экиш агрегатларидан фойдаланишнинг ўтган йили ўзини оқлаган кўпчилик бўлиб ишлаш усули натижасидир. Хўжалик далаларида 150 дан ортиқ сеялка ишлатилмоқда. Улар беш гуруҳга бўлинган. Буларнинг ҳар бирига ишдан чиққан техникани тезда ремонт қилиб берадиган слесарлар, агрегатларни ёнилғи, уруғлик ва ўғитлар билан таъминлаш учун автотранспорт ажратилган.

Барча гуруҳларнинг ишини колхоз раиси Б. Исмоилов бошчилигидаги штаб мувофиқлаштириб туради.

— Ер, техника экишга яхши тайёрланганлиги, экипажларни малакали тракторчилар ва чигит экувчилар билан тўла таъминлаганимиз, дейди колхоз правлениесининг раиси, бизга ўн кун ичида яъни энг яхши агротехника муддатларида экишни тугатишимизга имкон беради. Бу эса ўсимликларни тупроқнинг табиий намида ўстириб олишга имконият яратади.

ҲАМ ПАХТА, ҲАМ ОЗИҚ-ОВҚАТ

Уйчи районидаги Ленин номли колхозда — деҳқончиликда илғор усулларни ўзлаштириш бўйича базавий хўжаликларнинг бирида чигит эка бошладилар. Пахтани парваришлашда илғор технологиядан фойдаланаётган Ю. Қозоқов бошлиқ бригада экишни жадал суръатларда олиб бормоқда. Коллектив бу йилги мавсумда ҳар гектар ердан камида 39 центнер ҳосил олишни ва гектар бошига 1756 сўм соф даромад қилишни мўлжалламоқда.

Меҳнат Қизил байроқ ордени соҳиби Ю. Исоқов бригадаси ўзига хос усулда ишламоқда. Бригада 50 гектар ерга пахта экади, 30 гектар ер янги боғ яратиш учун, 10 гектар ер сабзавотчилик ва 5 гектар ер полиз экинлари учун ажратилган.

Умуман хўжаликдаги 1229 гектар майдоннинг атиги 739 гектарига чигит экилади. Қолган майдонларни эса озиқ-овқат экинлари эгаллайди. Пахта майдони қисқартирилгани билан планда белгиланган ҳажм камаймайди. Бунда жадал технология ёрдам беради.

САРА УРУҒ

Қашқадарё вилоятининг Ленин номли совхозида бу йил етти юз гектардан кўпроқ майдонга «Союзхлопок» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг Қарши бўлимида ишлаётган қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Р. Кенжаев усули билан экиш олдидан иссиқлик билан ишлов берилган чигит экилади. Янги усул маҳаллий деҳқонларнинг эътиборини бекорга жалб этмади. Ўтган йили бу усулдан тажриба тариқасида фойдаланиб, 10 гектар ерга пахта экишганди. Шу усул асосида ишлов берилган уруғлик теппа-тенг ва қийғос униб чиқиши — пахтани касалликлардан сақлаши, бу эса ўз навбатида ҳосилдорликнинг кўпайишига олиб келганлиги маълум бўлди.

Кўпгина пахта экувчи хўжаликлар ходимларини тажриба натижалари қизиқтириб қолди. Бу йил Косон районидаги барча колхоз ва совхозлар пахта майдонларининг бир қисмига маҳаллий олим услуби билан тайёрланган уруғлик экилади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

23—24 апрель кунлари КПСС Марказий Комитетида иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, КПСС ўлка, область комитетлари, бир қанча шаҳар ва район комитетлари секретарларининг кенгаши бўлди. Унда ҳозирги шароитда партиянинг ғоявий-сиёсий ишлари масалалари кўриб чиқилди.

Кенгашни КПСС Марказий Комитети мафкура бўлимининг мудири А. С. Капто очди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев доклад қилди.

Докладни муҳокама қилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ж. Ҳ. Ҳамидов, КПСС Воронеж область Комитетининг секретари В. И. Зарубин, КПСС Хабаровск ўлка Комитетининг секретари Г. Н. Гончарова, КПСС Челябинск область Комитетининг секретари Ю. М. Александрович, СССР алоқа министрининг ўринбосари Е. А. Манякин, Украина Компартияси Марказий Комитетининг секретари Л. М. Кравчук, КПСС Москва шаҳар Комитети мафкура бўлими мудири А. И. Смирнов, КПСС Ленинград шаҳар комитетининг секретари В. А. Ефимов, КПСС Марказий Комитети халқаро бўлими мудирининг биринчи ўринбосари Р. П. Фёдоров, СССР Давлат халқ таълими комитети бош бошқармасининг бошлиғи В. И. Купцов, Литва Компартияси (КПСС) Вильнюс шаҳар комитетининг секретари В. Н. Хадунькин, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги ижтимоий Фанлар академияси проректори И. И. Антонович, КПСС Марказий Комитети ишлар мудири Н. Е. Кручина, Грузия Компартияси Марказий Комитетининг секретари В. Г. Гургенидзе ва бошқалар қатнашдилар.

Кенгашда совет жамияти ўз тараққиётининг ғоят масъул даврига қадам қўйганлиги таъкидлаб ўтилди. Ўнлаб йиллар давомида мисли кўрилмаган иқтисодий системани, давлат ҳокимиятини, миллатлараро муносабатлар соҳасини ислоҳ қилиш программалари амалга оширила бошланди. Ўзининг XXVIII съездига тайёргарлик кўраётган партия фаолиятида ҳам сифат жиҳатдан янги босқич бошланди. Ана шу босқичнинг ўзига хос асосий жиҳати шундаки, эндиликда КПСС Конституция қоидалари асосида бошқа сиёсий кучлар ва ижтимоий ҳаракатлар билан беллашув ва рақобат шароитида ҳаракат қилади. Бу эса КПСС-нинг мафкуравий фаолиятига концепция жиҳатидан мутлақо янгича ёндашувни тақозо этади.

Партия ҳозир қадриятларга, кўпгина сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ҳодисаларга қайта баҳо бериш, иш услублари ва усулларини қайтадан идроклашнинг қийин ва бир йўналишда бормайдиган жараёнларини бошидан кечирмоқда. Аслида социализмга доир нуқтаи назар ўзгармоқда. Кўп жиҳатдан масала шу тарзда қўйиляпти: демократик, инсонпарварлик принципларига асосланиб янгиланган социализм бўлиши керак ёки умуман социализм бўлмаслиги керак. Айни вақтда кенгашда ижтимоий лоқайдлик кўринишларига, партиянинг стратегик, йўлини, марксизм-ленинизм таълимоти асосларини қай томондан бўлсада ноамалий танқид қилишга йўл қўйиб бўлмаслиги таъкидлаб ўтилди.

Сиёсий бюро ва КПСС Марказий Комитети гўё XXVII съездда қабул қилинган сиёсий йўлдан четлашди, партияни сиёсат четига чиқариб қўйилишига муроса қилмоқда, партиянинг ижтимоий тараққиёт концепцияси йўқ деган гапларни эшитиш мумкин. Бунда ўзгаришлар моҳиятини тушуниб етмаслик кўпроқми ёки консерватив ва сохта инқилобий кучлар қайта қуришни ёмонотлиқ қилиш учун пухта ўйлаган режаси кўпроқми — буни айтиш қийин. Жамиятнинг жўшқин сиёсийлашуви, ошкоралик ва демократиянинг кенгайтирилиши, амалга оширилаётган ислоҳотлар, хуллас, ҳаётнинг ўзи XXVII съезд йўл-йўриқларга муайян тузатишлар киритишга мажбур қилди. Партиянинг стратегик йўли янги воқелик ҳисобга олиниб XIX партия конференциясида, КПСС Марказий Комитетининг пленумларида чуқурлаштирилди ва бу йўлга аниқлик киритилди. Мафкурани янгилашда, практикани ижодий равишда бойитишда КПСС Марказий Комитетининг XXVIII съездга ҳаракат дастури ва КПСС Устави лойиҳалари ғоят муҳим ўрин тутади. КПСС Марказий Комитети, Сиёсий бюро илғор ўзгаришлар йўлидан орқага қайтишга ҳам, танлаб олган социалистик йўлимизни тафтиш қилишга ҳам йўл қўймаслик керак, деган қатъий позицияда турибди.

Мафкура соҳасида ишловчи ходимлар бу масалаларда принципиал ҳужумкор мавқеда туришлари, сиёсий ренегатларга ҳамда сохта инқилобий тусдаги янги чиққан раҳбарларга, ақидапарастларга ва консерваторларга, ажрамачиларга қатъий зарба беришлари лозим.

Кенгаш қатнашчилари ҳозирги вақтда барча соғлом қайта қуриш ижтимоий кучларини партия ва давлат органлари ишлаб чиққан иқтисодий танглики бартараф этиш, мамлакатни замонавий маданий социалистик жамият қуриш йўлига олиб чиқиш программаси базасида жипслаштириш ҳар қачонгидан ҳам муҳимлигини таъкидладилар. Янги шароитда мафкуравий ишдаги ақидапарастликдан ва сийқа гаплардан қатъий ҳоли бўлиш, уни халқнинг туб эҳтиёжлари ва манфаатларини ҳисобга олиб, чинакам илмий асосда холис таҳлил этиш негизига қуриш лозимлиги айтиб ўтилди. Шу муносабат билан жамоатчилик фикрини ўрганишни, сиёсий ва ижтимоий ҳаракатлар билан олиб бориладиган ишни яхшилашга, мафкуравий муассасалар ва коммунистларнинг сиёсий маорифи тузилиши бўғинларини такомиллаштиришга доир бир қанча чора-тадбирлар тавсия этилди. Мафкуравий ишларнинг тиғи қайта қуриш жараёнларига янги омил бахш этишга, бу жараёнларни амалий изга кўчиришга, ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарор этишга қаратилиши керак. Шунингдек иқтисодий тафаккурдаги эски сарқитлар кишанларини улоқтириб ташлаш, жамоатчилик фикрида аҳоли асосий табақаларини ижтимоий муҳофаза қилиш дастурини яратиш билан бир вақтда туб иқтисодий ўзгартишлар зарурлигини шакллантириш лозим бўлади.

Миллатлараро муносабатлар соҳасида салбий тенденциялар кучайиб бораётган шароитда мафкуравий ходимлар олдида мураккаб вазифалар пайдо бўлади. Улар КПССнинг ҳозирги миллий сиёсатини тушунтириш ва амалга ошириш, халқларни ва миллий аҳилликни янгиланган федерация ва янги иттифоқ шартномаси негизида жипслаштириш учун кўп иш қилишлари мумкин.

Кенгашда КПСС аъзоларининг ғоявий ва ташкилий бирлиги масалаларига, бошқа сиёсий ва ижтимоий кучлар ҳамда ҳаракатлар билан ўзаро муносабатларга кўп эътибор берилди. КПСС Марказий Комитетининг мамлакат коммунистларига очиқ хатини тўғри тушуниш ва бу хат атрофида фаол иш олиб боришнинг аҳамияти таъкидлаб ўтилди. Бу хат мунозараларни тўхтатиб қўйиш фикрлар курашини, партиядаги демократияни чеклаб қўйиш, КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастури лойиҳаси тўғрисида танқидий мулоҳаза билдираётган муқобил мулоҳазаларни айтаётган кишиларни четга суриб қўйиш учун сигнал, деб тушунилмаслиги керак. Партиявий жавобгарлик чоралари партияга қарши кураш олиб бораётган бузғунчи гуруҳларнинг фаол раҳбарларигагина дахлли бўлиши мумкин.

Партиянинг сиёсий ҳокимиятга монополиядан воз кечиши шароитида олиб бориладиган мафкуравий ишларнинг янги модели, деб таъкидлашди кенгаш қатнашчилари, тарихий билимларга, замонавий назарий тафаккурга ва амалиётга, умумбашарий қадриятларнинг устунлигига таяниши керак. Қайта қуриш Ленин меросини чинакам ижодий идрок этиш муаммосини ғоят ўткир қилиб қўйди. Ленин таълимотига содиқ қолиш — унинг ижодий потенциалини ривожлантириш, янги хулосалар ва қоидалар билан бойитиш, конкрет вазият тақозоси билан айтилган фикрларни қонунга айлантиришдан узил-кесил воз кечиш демакдир.

Келгусида матбуот тўғрисидаги қонуннинг қабул қилиниши, кўп партиявийликнинг қарор топиши КПССнинг матбуот билан ўзаро муносабатларида мутлақо янги вазиятни вужудга келтиради. Ўз матбуотига раҳбарликни яхшилаш масалалари, партиянинг давлат ахборот каналларига — телевидение ва радиога, жамоат ташкилотлари ва давлат идораларининг газеталарига таъсир ўтказилишининг ҳуқуқий жиҳатлари фавқулодда муҳим аҳамиятга эга бўлади. КПССнинг сиёсий таъсири, унинг жамоатчилик фикри учун ўткир курашдаги роли кўп жиҳатдан ана шу масалаларнинг қандай ҳал этилишига боғлиқ.

Кенгашда таъкидлаб ўтилдики, партияда ижтимоий фаоллик авж олганидан нолишга асос йўқ. Ҳозирги вақтда Лениннинг «омманинг жонли ижоди» ибораси аниқ-равшан мазмун билан тўлиб бормоқда. Мафкуравий ходимларнинг вазифаси — халқнинг фаоллигини демократик ва инсонпарвар социализм қуришга йўналтиришдан иборат. Бу эса янгиланган Коммунистик партиянинг яқин келажакдаги асосий мақсадидир.

Ҳозирги шароитда мафкуравий ишларнинг шакллари ва усулларини муҳокама қилиш КПСС Марказий Комитетининг бўлимлари ва бўлинмаларида давом эттирилди. Кенгаш қатнашчилари В. И. Ленин Мавзолейига гуллар қўйдилар.

В. А. Медведев кенгашга якун ясади. У кенгаш қатнашчиларининг саволларига жавоб қайтарди.

Кенгаш ишида КПСС Марказий Комитетининг секретари Ю. А. Манаенков, КПСС Марказий Комитети давлат-ҳуқуқ бўлимининг мудири А. С. Павлов, КПСС Марказий Комитети ижтимоий-сиёсий ташкилотлар билан ишлаш бўлимининг мудири В. А. Купцов, КПСС Марказий Комитетининг бошқа масъул ходимлари қатнашдилар.

(ТАСС).

Партия турмуши: ҳисобот ва сайловлар

САБОҚ

Ленинобод район партия конференциясидан

Конференцияга уч кун қолганда Қорақалпоғистон область партия комитети анжуман делегатлари ўртасида социологик тадқиқот ўтказди. У кутилмаган натижани берди: Ислом Аминов райкомнинг биринчи котиби этиб қайта сайланишига кўпчилик қарши фикр билдирди. Таажжубланарлиси шуки, районда иш ёмон кетмаётганди. Янги йўллар, маданий-маиший хизмат кўрсатиш муассасалари бунёд этилди. Яқин кунларда қўшимча водопровод тармоғи ишга туширилади. Хўш, шундай бўлса-да, нега райком котибининг обрўси тушиб кетди?

Бундай вазият икки-уч йил аввал содир бўлганида обкомдагилар иккиланмай кадрларни алмаштиришга зўр беришарди. Аммо давр, иш услуби ўзгарди. Ошкоралик, демократия шарофати туфайли кишилар онги, дунёқарашида ижобий ўзгаришлар содир бўлмоқда. Анжумандан бир кун аввал область партия комитети ташкилий бўлими мудирининг ўринбосари Турсунбой Қаллимбеков ва инструктор ташриф буюришганда баъзилар саросималанишди.

— Ташкилий масалаларни район коммунистларининг ўзлари ҳал этадилар. Биз конференцияни ҳар томонлама пухта ўтказишга ёрдамлашгани келдик. Агар бунга эҳтиёж бўлмаса қайтиб кетамиз, — деди Т. Қаллимбеков.

Обкомнинг мадади зарур эди. Тайёргарлик жараёнида юзага келган жумбоқлар ҳамжиҳатликда ҳал этилди. Социологик тадқиқот натижалари делегатларга яна бир бор маълум қилинди. Омма кайфияти, анжуман муносабати билан келаётган хатлар мазмуни ўрганилди. Бюро аъзоларининг, фаолларнинг вазифалари пухта белгиланди.

Райкомнинг биринчи котиби И. Аминов кўнглидан қандай ўй-фикрлар кечаётганини билиш қийинмасди. Вақт тиғиз, ечимини кутаётган муаммолар етарли. У эрта билан «Ленинград» совхозига йўл олди. Чигит экиш қандай кетаётганлиги, маданий-маиший тадбирлар ижроси билан қизиқди. Совхоз директорлари, партком секретарлари ҳамда мутахассисларни йиғиб, шу кеча-кундуздаги долзарб вазифаларни тушунтирди. Кечқурун бюро аъзолари ва Ленинобод район партия комитетининг фаоллари йиғилишди. Коммунистларнинг руҳиятидан бўлажак анжуман ғоят қизғин ўтиши сезилиб турарди. Иш ҳамма жойда кўнгилдагидек кетаяпти, деб бўлмайди. 53 бошланғич партия ташкилотининг баъзиларида қайта қуриш сезилмаяпти. Қарорлар ижросини таъминлаш, КПСС аъзоларининг раҳнамолигини кучайтириш, сўз ва иш бирлигига эришиш борасида ҳали кўп иш қилиш керак. Омма билан алоқани мустаҳкамлаш, барча соҳани бирдек ривожлантириш учун яна нималар қилиш лозим? Бу каби саволларга конференция жавоб бериши керак. Узоқ фикрлашувдан кейин биринчи котиб вазифасига Ислом Аминов номзодини қайта кўрсатишга қарор қилинди. Очиғи, бюро аъзоларининг бундай тўхтамга келишлари мени ўйлантириб қўйди. Сабаби, кундузи қатор делегатлар билан суҳбатлашдим. Улар ҳозирги биринчи котибга қарши овоз беришларини таъкидладилар. Сабабини кейинчалик англадим: эскича услуб, хўжалик ишларига аралашиш совхоз директорлари, мутахассисларнинг имкониятини чекламоқда. Омилкорлик, ташаббускорлик кўрсатишга тўсиқ бўлаётир.

Райкомнинг иккинчи котиби Тенер Яхшимуротов ҳаракатларини синчклаб кузатаман. Қиёфасида ҳаяжон, хавотирланиш аломатларини сезмадим. Вужуди билан ишга берилган. Социологик тадқиқот натижалари наҳотки уни ўйлантирмаётган бўлса? Шу фикр хаёлдан ўтди. Ўйламай бўладими. Бироқ узоқ бош қотириш учун вақти йўқ. Эртага конференция!

Бюро аъзолари ҳам қаттиқ ишлашарди. Ҳамма хоналар гавжум. Одамлар нималарнидир ёзишар, хўжалик, корхона, ташкилотларга сим қоқишар, баъзи масалаларда баҳслашишарди. Маълум бўлишича, аппарат ходимлари эрта билан бошланғич ташкилотларга кетишган. Бу ерда жонбозлик кўрсатаётганлар сайлаб қўйилган фаоллар экан.

Кечга томон Қорақалпоғистон область партия комитетининг иккинчи секретари Владимир Зорин ташриф буюрди. У ҳужжатларни синчиклаб кўздан кечирди, кун тартиби юзасидан мулоҳазалар билдирди. Шубҳасиз, «Биринчи котиб ким бўлади?» деган савол уни ҳам ўйлантираётганди. Мўлжаллаб қўйган номзоди йўқ, дейиш хато бўлади. Партиявий ишда, кадрлар масаласида таваккалчилик кетмайди. Ишнинг муваффақияти аввало биринчи котибнинг билими, эътиқоди, ташкилотчилиги, одамлар билан ишлай билиш каби фазилатига кўп жиҳатдан боғлиқ. И. Аминов қаерда хатога йўл қўйди? Делегатлар тўғри таъкидлашди: у коммунистлар, тажрибакорлар билан кам учрашади. Бошланғич ташкилотларнинг жанговарлигини ошириш, ишнинг муваффақиятини идеологик жиҳатдан таъминлаш билан етарли шуғулланмайди. Қуйи бўғинларда юзага келаётган хайрли ҳаракатлар кенг оммалашмаяпти. Партиянинг обрўсини ошириш, қайта қуриш манфаатларини ҳимоя қилишда бошланғич ташкилотлар алоҳида ўрин тутади. И. Аминов ҳал қилувчи дамларда уларга суянмади. Зеро, конференцияда қилган докладида ҳам асосий эътибор ижтимоий-иқтисодий, экология муаммоларига қаратилди. Шубҳасиз, уларни ҳал этиш долзарб вазифа. Аммо буларнинг ҳаммаси билан биринчи котиб шуғулланиши керакми? Бюро аъзоларининг турли ишларга аралашаверишлари кишиларда норозилик туғдирмоқда.

Бошланғич ташкилот — партиянинг асоси. Ҳал қилувчи бўғинларга партиявий таъсирни кучайтирмай туриб мақсадга эришиб бўлмайди. Коммунистларнинг етакчилари ёрдам, мадад ололмаётганликлари сабабли хўжалик раҳбарларининг раъйига қарашга мажбур бўлишаяпти.

— Ўртоқ Аминов бизни қўллаб-қувватлаш, дардимизга қулоқ тутиш, хайрли ҳаракатларни маъқуллаш ўрнига ҳамма ишни директорлар билан битираяпти, — деди конференцияда сўз олган Свердлов номли совхоз партия комитетининг секретари Қурбонгул Мамбетризаева.

Бошқалар ҳам унинг фикрини тўлдирдилар. Музокара жараёнида айрим нотиқларда фикрини лўнда баён этиш, муомала маданияти, ўз соҳаси муаммоларини тўла идрок эта билмаслик каби камчиликлар сезилди. Баъзи совхозларнинг директорлари бюро аъзолари хўжалик ишлари билан машғул бўлиб қолаётганликларини қаттиқ танқид қила туриб, худди шу масалаларда райкомдан ёрдам сўрашди.

Конференциянинг ишчанлик, талабчанлик, танқид ва ўз-ўзини танқид руҳида ўтганлиги камчиликларни ойдинлаштириб берди. Биринчи котиб фаолияти, райком иш услубидаги эскича ёндашувлар ҳақида алоҳида тўхталдим. Энди эътиборни бошқа масалаларга қаратиш мумкин эди. Бироқ қайта қуриш шароитида партия ходими бўлиб ишлаш қанчалик масъулиятли эканлигини ишонарли кўрсатиб бериш учун фикримни давом эттирмоқчиман. Конференция бошланиши билан президиумга учта телеграмма келди. Бирининг муаллифи шу районда яшаб меҳнат қилаётган Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ислом Аминовни биринчи котиб этиб сайланишига қатъий қарши эканлигини маълум қилган. Қолган иккитаси ҳам шу руҳда эди. Телеграммалар ўқиб эшиттирилгач залда ўтирган меҳнат қаҳрамони ноқулай аҳволга тушиб қолди. Сабаби, ҳеч қандай телеграмма йўлламаган экан. Икки совхоз директори ҳам бу ишга дахлдор эмасликларини таъкидлашди...

Коммунистлар конференция минбаридан туриб дилларида борини очиқ гапириш имконига эга бўлдилар. Кўпчилик райком ўз иш услубини янгича талаблар асосида қайта қура олсагина мавқеини сақлаб қолиши мумкинлигини алоҳида урғу билан таъкидлашди.

Яна бир эътиборли гап: Музокарада қатнашган хўжаликларнинг раҳбарлари бошланғич ташкилотлар, партком котиблари ҳуқуқларини амалда кенгайтириш, кенг имтиёзлар бериш юзасидан аниқ таклифларни ўртага ташладилар. Чамаси, эндиликда бусиз долзарб вазифаларни ҳал этиб бўлмаслигини тушуниб етган кўринишади. Анжуманда райком котиблари шаънига жиддий, аммо ҳаққоний гаплар айтилди. Улар танқиддан тўғри хулоса чиқаришларига умид билдирилди. Яширин овоз бериш бюллетенига И. Аминов ва Т. Яхшимуротов номзодлари киритилди. Район халқ маорифи бўлимининг мудири Г. Тажетов ўз номзодини қайтиб олди.

Сайлов натижаларига кўра И. Аминов Ленинобод район партия комитетининг биринчи котиби, Т. Яхшимуротов иккинчи котиби этиб сайландилар.

Идеология масалалари билан шуғулланувчи секретарь лавозимига уч номзод кўрсатилди. Уларнинг ҳар бири эл-юрт ўртасида обрў-эътибор қозонган, тадбиркор, ташаббускор кишилар эди. Ярим кеча бўлишига қарамай делегатлар номзодларнинг ҳаракат дастури билан атрофлича танишдилар. Саволлар бериб билим ва дунёқарашларини, ўз соҳаларини қай даражада яхши билишларини имтиҳон қилдилар. Пировард натижада район партия комитети ташкилий бўлими мудирининг ўринбосари Ў. Мамбетризаев идеология секретари этиб сайланди.

Л. КАБИРОВ.

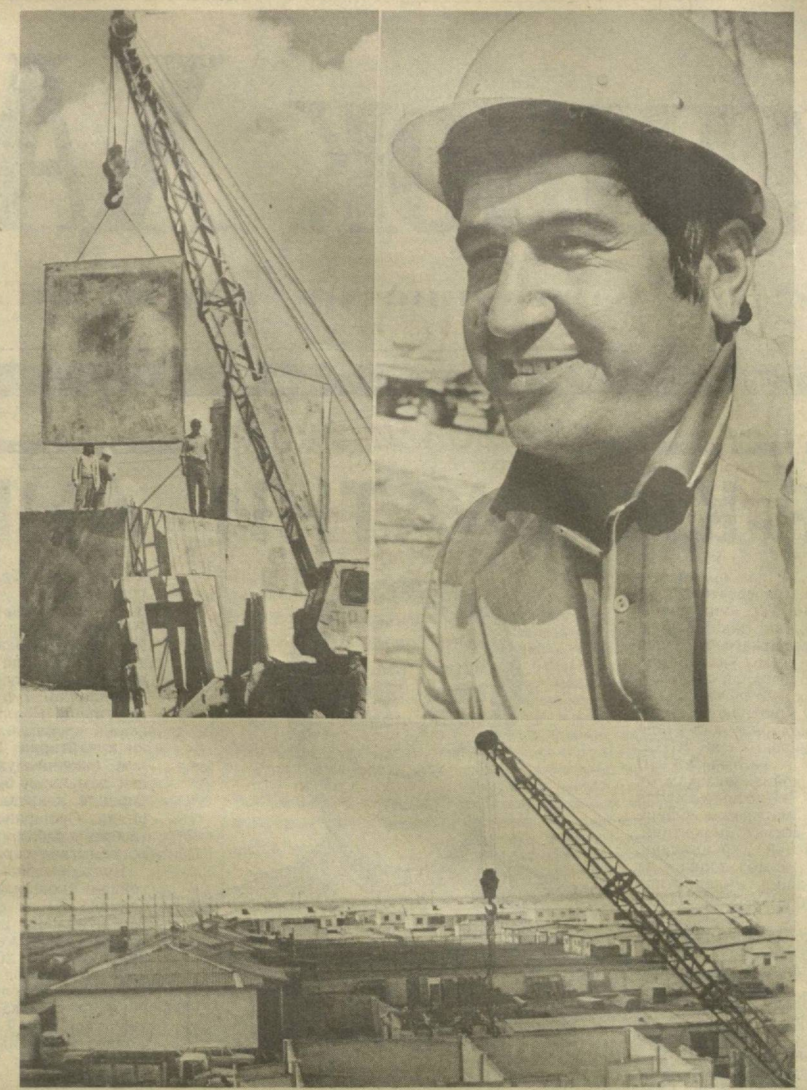

ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТИ. «Каршистрой»га қарашли Баҳористон қишлоқ қурилиш трестининг 45-механизациялашган кўчма колоннаси коллективи Косон районидаги Абдулла Набиев номли қўриқ совхоз марказини бунёд этишда астойдил жонкуярлик кўрсатмоқда. Қисқа давр ичида чўлқуварлар посёлкаси таниб бўлмас даражада ўзгарди. 50 та уй, 624 ўринли мактаб, 140 ўринли болалар боғчаси фойдаланишга топширилди. Йил охирига бориб ҳаммом, магазин, 600 бош қорамолга мўлжалланган чорва комплекси ишга туширилади. Шу мақсадда қурувчилар 12 миллион ўрнига 18 миллион сўмлик иш бажаришга аҳд қилишган.

СУРАТЛАРДА: 1. Монтажчилар иш пайтида. 2. Илғор қурувчи Жаббор Мирзаев. 3. Қад кўтараётган совхоз марказининг умумий кўриниши.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида

ВКП/б/ Марказий Комитетининг «Звезда» ва «Ленинград» журналлари тўғрисида»ги қарори доирасида (КПСС Марказий Комитети 1988 йилда бу қарорни хато қарор деб бекор қилган) Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети 40-йилларнинг охири — 50-йилларнинг бошларида қабул қилган баъзи қарорлар билан боғлиқ материалларни ўрганиш юзасидан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг комиссияси тузилди.

КОМИССИЯ ТАРКИБИ

Ҳамидов Жаҳонгир Ҳакимович — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари, комиссия раиси

Абдуллаев Раҳматулла Ҳамидуллаевич — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги Партиявий назорат комиссиясининг раиси

Азимов Сарвар Олимжонович — ЎзССР ташқи ишлар министри

Асқаров Аҳмадали Асқарович — ЎзССР Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси

Березиков Евгений Ефимович — ёзувчи

Ғуломов Саидаҳрор Саидаҳмедович — Тошкент халқ хўжалиги институтининг ректори, ЎзССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси

Догонкин Петр Васильевич — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ва кадрлар иши бўлимининг мудири, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси

Қориева Бернора Раҳимовна — Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси бошқарувининг раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолигига номзод

Қўчқортоев Иристой Қўчқортоевич — ЎзССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, ТошДУ ўзбек филологияси факультетининг декани

Моргасов Анатолий Сергеевич — Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитетининг раиси

Ражабова Раъно Ёдгоровна — ЎзССР Фанлар акдемияси Тарих институтининг директори, тарих фанлари доктори

Жабборов Аҳмад Ҳамидович — Ўзбекистон композиторлар уюшмаси бошқарувининг раиси

Салоҳиддинов Маҳмуд Салоҳиддинович — ЎзССР Фанлар академиясининг президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси

Сафаров Рубен Акопович — «Правда Востока» газетасининг муҳаррири

Умарбеков Ўлмас Раҳимбекович — Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари

Усатов Дмитрий Александрович — Ўзбекистон ССР прокурори, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси

Холмуҳамедов Мутал Ҳошимович — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги Партия тарихи институтининг директори, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси

Ёқубов Одил Этамбердиевич — Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси бошқарувининг раиси

ҲАҚИҚАТ ТИКЛАНДИ

Сталин режими даврида асоссиз равишда СССР Фанлар академиясидан чиқариб юборилган академиклар академия составида тикландилар (ўлимларидан сўнг). Бу ҳақда СССР Фанлар академияси умумий мажлисида бир овоздан қарор қабул қилинди.

Сохта айблашлар оқибатида Ватанимиз фанига сезиларли путур етди. Кўпгина атоқли олимлар «халқ душмани» деб эълон қилиниб, қатағон қилинди. Бошқаларини эса қўпол сиёсий тазйиқ остида академиядан ўчиришди. Учинчилари эса нормал яшаш ва ишлаш учун тоқат қилиб бўлмайдиган шарт-шароитга солиб қўйилди. Улар мамлакатдан чиқиб кетишга мажбур бўлдилар.

СССР Фанлар академиясининг умумий йиғилиши бегуноҳ жабрланган олимларнинг ёркин хотирасини чуқур ҳурмат қилиб ва уларнинг Ватанимиз ҳамда жаҳон фани ва маданиятига қўшган буюк ҳиссасига юксак баҳо бериб, қирқдан ортиқ фан арбобини СССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолари ва СССР фанлар академиясининг мухбир-аъзолари таркибида тиклади. Тўрт нафар хорижий олим СССР Фанлар академиясининг чет эллик аъзолари қаторида тикланди. Нобель мукофотининг лауреати ёзувчи И. А. Бунин ва халқ таълими ва маданиятининг таниқли арбоби П. Н. Игнатьев яна академиянинг фахрий аъзолари бўлдилар.

Қатағон этилган олимларнинг хотираси абадийлаштирилади. Яқин йилларда Москвада ёдгорлик ўрнатиш режалаштирилди. Бундай ёдгорлик ўрнатилишини мамлакатнинг илмий жамоатчилиги, жабрдийдаларнинг қариндош-уруғлари ва яқинлари кутишмоқда.

(ТАСС).

Мактабга—умумхалқ эътибори

ҚУРУВЧИЛАР ҲИММАТИ

«Узагрострой» республика давлат-кооператив бирлашмасига қарашли бўлинмаларнинг қурувчилари ўн иккинчи беш йилликнинг тўртинчи йилида 124 минг ўқувчига мўлжалланган мактаб биноларини қуриб, фойдаланишга топширдилар ва бу борадаги планларини 102,4 фоиз адо этдилар. Топшириқнинг ошириб бажарилганлиги жуда яхши. Фақат битта лекини бўлмаганда эди. Гап шундаки, анъанага кўра мактабларни янги ўқув йили арафасида ишга тушириш режалаштирилади. Қишлоқ қурувчилари эса юқорида таъкидланган ўқув юртлари биноларининг 20 фоизини йилнинг тўртинчи кварталида, аниқроғи, унинг охирида фойдаланишга топширдилар. Табиийки, бу кўп қийинчиликларни вужудга келтирди, ўқув-тарбия ишларига салбий таъсир этди.

Хўш, 1990 йилда шундай ноҳуш аҳвол юз бермайдими? Бирлашма бунёдкорлари ўтган йилгидан анча зиёд— 143,5 минг ўқувчига мўлжалланган мактаб биноларини фойдаланишга топширишлари зарур. Биринчи кварталда кўзда тутилганидан 8 минг ўринли кўп мактаблар битказилди. Лекин бу иш юришиб кетибди-да дейишга асос бўлолмайди. Чунки ўтган даврда бажарилган юмушлар йиллик қурилиш ҳажмининг жуда оз қисмини ташкил этади. Бундан ташқари кўпгина мактаб биноларида ташқи инженерлик тармоқларини вужудга келтириш сингари ишлар ўтган йили бажарилган бўлиб, январь — март ойларида бир қатор маориф масканларини фойдаланишга топшириш мумкин эди. Афсуски, «Бухараоблагрострой», «Сирдарьяоблагрострой» бирлашмалари, Самарқанд областидаги 1 ва 2-трестларда мактаб қурилиши юзасидан биринчи квартал учун белгиланган топшириқлар тўла адо этилмади.

Қишлоқ қурилиши ташкилотлари орасида мактаб биноларини тиклашга алоҳида аҳамият бераётган, бу борада маълум даражада тажриба тўплаган бўлинмалар ҳақида гап борганида 2-«Кашкадарьяоблагрострой» тресті тилга олинади. Бунинг боиси бор, албатта. Трестда бинокорларни, моддий-техника ресурсларини ишга тушириладиган қурилишларга жамлаш, барча мактаб биноларини янги ўқув йили бошлангунга қадар фойдаланишга топшириш одат тусига кирган. Бундай долзарб пайтларда иш икки сменада ташкил қилиниши ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда.

— Мана, уч йилдирки, мактаб қурилишига биринчи даражали эътибор бериб келаяпмиз, — дейди трест ишлаб чиқариш бўлимининг бошлиғи Н. Эргашев. — Лойиҳачилар, бинокорлар, таъминотчилар, қабул комиссияси аъзолари, шу ишга дахлдор барча кишилар маориф масканларини барпо этишга катта масъулият билан ёндашмоқдалар. Зотан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг яқинда эълон қилинган мурожаатномасида таъкидланганидек, жумҳуриятимизнинг келажаги, унинг тақдири мактабдаги шарт-шароитга, ёш авлодга қай даражада таълим-тарбия берилишига боғлиқ.

Шуниси диққатга сазоворки, мактаб бинолари тез ва соз қурилишини нафақат бевосита буюртмачилар — область ижроия комитети, колхозлар, совхозлар, балки бу иморатлардан фойдаланувчи халқ маорифи вакиллари ҳам изчил назорат қилиб бормоқдалар. Уларнинг ўз вақтида киритган тузатишлари, билдирган таклиф-мулоҳазалари ишни жадаллаштиришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Трест ишлаб чиқаришни технологик тўлиқлаш бошқармаси бошлиғи А. Худоёров мактаб қурилиши таъминоти масаласига қандай ёндашилаётганлиги ҳақида тўхталиб, бундай деди:

— Цемент, ёғоч-тахта, шифер ва бошқа энг кўп ишлатиладиган бинокорлик материаллари билан яхши таъминланганмиз, дея олмайман. Ҳатто ғишт ҳам етишмайди. Бундай шароитда вазиятдан чиқиш ғоят мушкул. Биз биринчи навбатда ишга тушириладиган мактаблар қурилиши ҳақида қайғурамиз. Чорвачилик фермаси, омбор, теплица сингари ишлаб чиқариш бинолари учун мўлжалланган материалларни маълум даражада камайтириб, маориф шохобчаларини тиклашга сафарбар этамиз. Чунки келажагимиз эгалари бўлган ёшларга таълим-тарбия бериш, уларнинг давримизга муносиб бўлиб етишишлари ҳақида қайғуриш биринчи даражали аҳамиятга эга.

Республикамизнинг бошқа вилоятларидаги каби Қашқадарёда ҳам путурдан кетган, қулаб тушай деб турган мактаб бинолари анчагина. Уларнинг қурилганига 40—50 йилдан ошиб кетган. Шунинг учун ҳам областда мактаблар масаласи ғоят ўткир бўлиб турибди. Вазиятдан чиқиш учун замонавий бинолар барпо этиш билан бирга мавжуд иморатлар ёнига қўшимча синфхоналар, жисмоний тарбия билан шуғулланиладиган заллар қуриш тажрибасидан ҳам кенг фойдаланилаяпти. Чироқчи район Ворошилов номли совхознинг чекка бўлимларидан биридаги мактабга тўртта қўшимча синфхона барпо этилгани шу билим даргоҳидаги муаммони ҳал этишда катта аҳамиятга эга бўлди.

— Бу ердаги ишларни белгиланган муддатда, сифатли бажардик, — дейди бош пудратчи ташкилот — хўжаликлараро механизациялашган 248-кўчма колонна бошлиғи Б. Саъдинов. — 132 ўқувчига мўлжалланган қўшимча синфхоналар мактабда таълим-тарбия ишларини яхши йўлга қўйишга ёрдам беради.

2-«Кашкадарьяоблагрострой» тресті 1990 йилнинг биринчи кварталида план бўйича Чироқчидаги ана шу мактабни фойдаланишга топшириши зарур эди. Коллектив унга қўшимча равишда ҳар бири 320 ўқувчига мўлжалланган иккита билим даргоҳини ишга тушириб, топшириқни зиёдаси билан адо этди. Янги мактаб биноларидан бири Р. Р. Шредер номли боғдорчилик ва узумчилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли совхозда (Қарши районида) барпо этилди. Уни хўжаликлараро механизациялашган 244-кўчма колонна қурувчилари фойдаланишга топширдилар.

— Биз, ушбу мактабдаги ишларни 1989 йилнинг охирида бошлаган эдик, — дейди кўчма колонна бошлиғи А. Қурбонов. — Белгиланган план бўйича 1990 йилнинг иккинчи кварталида ишга туширишимиз зарур эди. Имкониятлардан фойдаланиб, барча юмушларни март ойидаёқ якунладик. Яширишнинг ҳожати йўқ, моддий манфаатдорлик тезроқ қуришга ундади. Муддатидан илгари топширганимиз учун рағбатлантирилдик.

Чироқчи район «Восход» совхозидаги мактаб ҳам белгиланганидан барвақт ишга туширилди. Бу мисоллар трест, унга қарашли бўлинмаларнинг меҳнат жамоалари имкониятларни ишга солаётганликларидан далолат беради. Биринчи кварталдаги муваффақиятлардан руҳланган қашқадарёлик қишлоқ қурувчилари 6 минг ўқувчига мўлжалланган 15 мактабнинг ҳаммасини янги ўқув йилига қадар фойдаланишга топширишга бел боғлашди. Шу мақсадда улар иккинчи кварталда йиллик иш ҳажмининг 50 фоизини адо этишга азму қарор қилашган. Мактаблар қурилишидаги ҳолат бунёдкорлар ваъдаларига яраша ишлаётганликларидан далолат беради. Хўжаликлараро механизациялашган 240-кўчма колонна қурувчилари Қамаши район Калинин номли колхоздаги 417 ўқувчига мўлжалланган мактабда том ёпиш ишларини олиб бормоқдалар. Кўп ўтмай бу билим даргоҳи ҳам фойдаланишга топширилади.

Қарши район «Партия XXII съезди» ва Ульянов район «Москва» совхозларидаги ҳар бири 834 ўринли замонавий мактабларни 1990 йилнинг тўртинчи кварталида ишга тушириш режалаштирилганди. Имкониятларни сафарбар қилиш, ишни икки сменада ташкил этиш, агар зарур бўлиб қолса, ҳашар уюштириш ҳисобига бу билим даргоҳларини ҳам янги ўқув йили бошлангунга қадар фойдаланишга топшириш тадбирлари кўрилаяпти.

Биз сўз юритаётган трест коллективи уч йилдан бери мактаб қурилиши планларини ошириб адо этиб, «Узагрострой» бирлашмасининг бошқа бўлинмаларига намуна бўлаяпти. Шу тажриба кенг қулоч ёйиши мақсадга мувофиқдир. Зеро, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг маорифига бағишланган мурожаатномасида «Мактаб биноларини ўз вақтида, фақат юксак сифатли ҳамда барча зарур жиҳозлар билан таъминланган ҳолда фойдаланишга топшириш бинокорлару таъминотчиларнинг энг муҳим ва долзарб иши бўлиб қолмоғи керак», — деб таъкидланган.

И. АҲМЕТОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

АГРОСАНОАТ АХБОРОТИ

ПИЛЛАЧИЛАР ЕНГ ШИМАРИШМОҚДА

Сурхондарё вилояти хўжаликларининг пиллачилик звенолари кечаю кундуз ишлашга ўтдилар. Бу ерда ипак қурти боқиш бошланди. 9—10 кун мобайнида қуртларга ҳар икки соатда озуқа бериш керак. Кейин— улар пилла ўрашн олдидан бир кеча-кундузда 7—8 марта овқат бериш керак бўлади. Бундай режимдан онлавий звенолар ҳам яхши фойдаланишлари мумкин. Хўжаликлар эса уларга томорқа участкаларидаги хоналарни бермоқдалар, иссиқлик ҳарорати ва намлик даражасини ўлчаш учун асбоблар, ёқилғи, озуқа ташиш учун транспорт билан таъминламоқдалар.

Вилоятда бу мавсумда 20 мингдан кўпроқ онлавий звено тузилди.

ИШ ҚИЗҒИН

Фарғона вилоятидаги «Пахтакор» совхозининг деҳқонлари 26 гектар майдонда боғ яратдилар. Бу ерда ҳозирнинг ўзидаёқ минглаб туп мева дарахтлари ўтказилди.

Хўжалик бу йилги мавсумда 160 тонна мева олишни режалаштирмоқда. Шу боисдан ҳам боғбонлар енгларини шимариб меҳнат қилишмоқда. Улар дарахт шохларини чилпиб, суғордилар, қатор ораларини юмшатдилар.

Совхоз токзорларида ҳам ишлар қизиб кетди. Боз устига токзорларнинг катта қисми деҳқонларга ижарага берилган. Ижарачилар боғларни 4 гектар кенгайтиришга қарор қилдилар. Бу ерлар хўраки навлар билан банд этилади.

СЕРДАРОМАД СОҲА

Пайариқ район харитасида сабзавотчилик хўжалиги «Зарафшон» совхози пайдо бўлди. У «Пайариқ» пахтачилик совхозининг собиқ Зарафшон ва Чоштепа далалари коллективларини бир ерга жамлади.

— Бошқача йўл йўқ эди, —дейди совхознинг сабоқ агрономи, ҳозир эса сабзавоткорлар онлавий звеносининг раҳбари Н. Сайнуров. —Гап шундаки, бу ерларда ер ости сувлари анча юқори жойлашган, ҳосилдорлик кам бўлиши сабабли пахта етиштириш фойдали эмас. Айни вақтда бу ерда сабзавот етиштириш учун жуда яхши шароит бор. Бунинг устига улар анча фойдалироқ: агар бу ерда пахта экилган ҳар гектар майдондан бир ярим минг сўмгача даромад қилинган бўлса, сабзавотдан саккиз минг сўмга яқин даромад олинади. Пахтакорлар ўз касбини ўзгартираётганликларидан ташвишланмаса ҳам бўлади. Чунки уларнинг ҳар бири сабзавот етиштиришда ҳеч бўлмаса ўз томорқасида тажриба орттирган.

ИБРАТ ҚУЧИ

Риштон район бўрдоқичилик хўжалигининг яна тўртта бригадаси қорамоллар тўдасини ижарага олди. Корхонада меҳнатни ва ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг янги усулини қўллашда кашшоф бўлган Т. Усмонов коллективининг намунаси уларга маъқул бўлди.

Ўтган йили Т. Усмонов ўзининг тўрт нафар ўртоғи билан 600 га яқин жониворни бўрдоқига боқиш ниятида ижарага олганди.

Молларни меҳр билан парваришлаш, овқатлантириш тартибига қатъий риоя этиш, ходимларнинг пировард натижаларидан моддий манфаатдорлиги ажойиб самара берди. Моллар пландагига нисбатан 10 фоиз кўп, яъни бир кеча-кундузда ярим килограммдан ортиқроқ семира бошлади. Ижарачилар ўтган мавсумда давлатга шартномада мўлжаллanганидан 24 тонна кўп, яъни 100 тоннадан ортиқ гўшт топширдилар. Ўзлари ҳам яхши пул топдилар.

Шундай қилиб эндиликда М. Ғаниев, Б. Собиров ва уларнинг ўртоқлари бригадалари ана шу йўлдан боришмоқда.

ҚИММАТБАҲО ХОМ АШЁ

Баҳористон районидаги Ғафур Ғулом номли давлат наслчилик заводи фермаларида жун қирқиш агрегатлари ишлатила бошланди. Қоракўл етиштиришга ихтисослашган ушбу илғор хўжалик чорвадорлари Қашқадарё вилоятида биринчи бўлиб жун қирқишга киришдилар. Қўйбоқарлар ҳар бир жониворда ўрта ҳисобда бир ярим килограмм жун олмоқдалар.

Қашқадарё вилояти хўжаликларида эндиликда топширилаётган маҳсулот сифатига катта аҳамият берилмоқда. Кўп коллективлар иш юритишнинг хўжалик ҳисобига ва ижара шаклига ўтдилар. Маош энди пировард натижага боғлиқ. Қашқадарё қўйбоқарлари бутун мавсумда ўтган йилга нисбатан анча кўп, яъни 583 минг бош қўйнинг жунини олишлари керак.

(ЎзТАГ).

МУАММО, МУЛОҲАЗА, ТАКЛИФ

САМАРҚАНД БОҒЛАРИ

Самарқанд боғлари... «Бобурнома»да қайд этилишича, узоқ замонларда ҳам Самарқанд боғ-роғларга бурканган. Амир Темур ҳукмронлиги даврида бу ерда ўндан зиёд боғ яратилган. Боғи Баланд, боғи Беҳишт, боғи Дилкушо, боғи Зоғон, боғи Чинор шулар жумласидан.

Ўтмишда Самарқандга ташриф буюрган Испания элчиси Клавихонинг ёзишича, шарқдаги бу қадимий шаҳар атрофида боғ ва токзорлар шунчалик кўп бўлганки, даладан қайтаётган одам тўхтаб, ортига қараса, улар бамисоли ўрмондай ястаниб ётган. МирЗо Улуғбек ҳам бобокалонлари анъанасини давом эттириб, кўплаб боғ-роғлар барпо қилган. Улар четидаги ариқлардан шарқираб сув оққан. Булбул, товус-турли хил паррандалар хониши одамларга қувонч берган. Етиштирилган ноз-неъматлар эса эл дастурхонига файз киритган.

Буларнинг ҳаммаси тарихга, узоқ ўтмишга тегишли. Ҳозир соҳадаги аҳвол қанақа? Афсуслар бўлсинки, Бобур ёки Клавихо қаламга олган ўша боғ ва токзорлар ўрнида эндиликда фақат пахта майдонларини учратасиз. Шу боис аҳоли жон бошига мева ва узум етиштириш даражаси паст, бозорда эса уларнинг нархи осмонда. Бир кило олма 5—6, майиз ва ёнғоқ 9—10 сўм.

Вужудга келган аҳволдан қутулиш учун нима қилиш керак? Жумҳурият Компартиясининг ҳаракат дастурида: «Пахта якказироатчилигини тугатиш республикада мева-сабзавот комплексини жадал ривожлантириш учун шароит яратади», дейилади. Бу борада, айтиш мумкинки, Самарқанд вилоятининг партия ва совет ташкилотлари муайян тадбирларни рўёбга чиқармоқдалар. Бултур боғдорчилик, узумчилик ва сабзавотчиликка ихтисослаштирилган «Даҳбед», Бобур номли, «Зарафшон», «Навбаҳор», «Правда Востока», Ҳамид Олимжон номли янги хўжаликлар ташкил этилди. Диққатга сазовор томони шундаки, мазкур майдонларнинг кўпида авваллари асосан пахта етиштириларди.

Жомбой районидаги «Навбаҳор» колхози азаматлари кузда 13 минг 520 туп мевали дарахт, 40 минг туп ток кўчатлари ўтказиб, 80 гектар майдонда боғ ва токзорлар барпо этдилар. Оқдарё районидаги Энгельс номли колхозда 100 гектардан зиёд ерга ниҳоллар экилди. Пайариқ районидаги Навоий номли колхозда эса қишлоқ оқсоқоллари ташаббуси билан 8 гектарда боғ яратилди. Унга «Дўстлик боғи» деб ном берилди. Шу райондаги Карл Маркс номли колхозда Афғонистонда ҳалок бўлган байналмилалчи жангчилар Тошмуҳаммад Мардиев ва Аслиддин Бoлиев хотирасига 6 гектарлик мевазор барпо этилди. Уни яратишда оқсоқоллар, колхоз ва район раҳбарлари, колхозчилар ва мутахассислар, жамоатчилик вакиллари фаол қатнашдилар. Кўчатларни парваришлашни қаҳрамонлардан бирининг отаси Қўчқор Мардиев ўз зиммасига олган.

Қўшработ районидаги Свердлов номли совхоЗда ҳам токзорлар ва боғлар кенгаймоқда. Бу ерда сув танқислигига барҳам бериш мақсадида томчилатиб суғориш усули қўлланилмоқда. Хусусан, ўтган йили янги усулда 35 гектар токзор барпо этилган бўлса, жорий йилда бу кўрсаткич 65 гектарга етди. Мевали дарахтлар экиш ҳам эътиборда.

— Сўнгги йигирма йил мобайнида атиги 7 гектарда боғ яратилган эди, — дейишди боғбонлар. — Шу кўкламнинг ўзида 5 гектар мевазор ташкил қилдик.

«Зармитан» колхози соҳибкорлари майизбоп токзорлар майдонини 194 гектардан 450 гектарга етказишни мўлжаллашаяпти. Март-апрель ойларида 50 гектар ерга қаламчалар ўтқазилди.

— Самарқанд шаҳрини ўраб турган 67 километр узунликдаги халқа йўл атрофида кўкаламзорлаштириш ишлари жадал бормоқда, — дейди вилоят мева-сабзавот ишлаб чиқариш бирлашмаси раиси Абдушукур Муҳаммадқулов. — Бу ерда ўрикзорлар, олмазорлар, ёнғоқзорлар барпо этилади. Шу мақсадда 200 гектардан зиёд майдонга мевали дарахт кўчатлари ўтқазилди. Келгусида боғ-роғлар 1.100 гектарни эгаллайди.

Ният яхши. Лекин бунинг учун аввало сўз ва иш бирлиги таъминланиши керак. Бултур кузда 13 миллион 100 минг туп кўчат ўтказиш белгиланган эди. Амалда унинг ўндан бир қисми рўёбга чиқарилди, холос.

Яхшидан боғ қолади. Самарқанд районидаги Янгиариқ даҳасидан ҳар гал ўтганимда, шовуллаб турган боғларни кўриб ҳайратга тушаман. «Самарқанд» агросаноат комбинатининг бош директори Раббим Қодировнинг айтишича, 1.600 гектарлик бундай боғ фақат Молдавияда бор. Уни кенгайтириш, таъмирлаш ишлари давом эттирилмоқда. Хусусан, кўкламда 120 гектар майдонга турли хил кўчатлар ўтқазилди. Яқин йиллар ичида эса боғ сатҳи 2 минг гектарга етказилади.

Қўшработлик меҳнат ветерани Ҳусан Ҳакимов ўттиз йил мобайнида тоғлар орасидаги Пангат қишлоғида ва бошқа гўшаларда серфайз боғ ва токзорлар барпо этди. Айниқса, сўнгги йилларда унинг ташаббуси билан район марказига кираверишдаги адирда яратилган мевазор ва чойхона отахонларнинг севимли истироҳат масканига айланган. Шу районнинг Юқори Сарой қишлоғида уруш ва меҳнат ветеранлари Мансур Ҳайдаров ва Қобил Очилдиев томонидан бунёд этилган токзор ва боғлар кейинчалик янги «Зармитан» колхозига асос бўлди.

Иштихон райони марказидаги истироҳат боғига қадам қўйган одам беихтиёр унинг ижодкорларига таҳсинлар айтади. Бу серфайз масканнинг ташаббускорларидан бири марҳум Мурод Жўраев хотираси кўпчиликнинг ёдидан чиққани йўқ.

Хизмат юзасидан Андижонда бўлганимизда, таниш-билишлар шаҳарга кўрк бағишлаган сўлим ва хушҳаво Боғишамолни кўрсатишган. У вилоят партия комитетининг собиқ биринчи котиби Бектош Раҳимов ташаббуси асосида яратилганини мамнуният билан айтишганди. Бектош Раҳимович Самарқандда ҳам хайрли из қолдирди. Кўҳна шаҳарнинг шарқ томонидаги Чўпонота адирлари этагини ободонлаштиришга жон куйдирди. Бу жойга насослар кўмагида оби ҳаёт чиқарилиб, минглаб туп мевали ва манзарали дарахт ниҳоллари экилди, кейинчалик унинг негизида замонавий истироҳат боғи ташкил этилди.

Самарқандликлар обкомнинг собиқ биринчи котиби Назир Ражабов номини ҳам эҳтиром билан тилга олишади. У вилоятда ишлаган қисқа муддат мобайнида қурилиш, ободонлаштириш ишлари билан бир қаторда дов-дарахтларни, хусусан, мевали дарахт турларини кўпайтиришга жиддий аҳамият берди. Ленин номли майдонда катта боғ барпо этилди.

Бундай мисоллар кўп. Боғ-роғлар яратишдек хайрли ишга бош-қош бўлган олижаноб инсонлар яқин ўтмишда ҳам бўлган, ҳозир ҳам бор. Кейинчалик ҳам бўлади. Мевали ва манзарали ниҳоллар экиш, токзорлар ва ўрмонлар барпо этиш икки ойлиги давомида вилоятда амалга оширилган қатор тадбирлар бунинг ёрқин мисолидир.

Аммо шу ўринда масаланинг муҳим жиҳатини ҳисобга олмаслик мумкин эмас.

Дарахт кўчатларини экиш билан боғ яратилиб қолмайди. Ҳар туп ниҳол бамисоли мурғак гўдакдай. Мўл ҳосил олиш учун уни авайлаб-асраш, пешона тери тўкиш, парваришлаш керак. Бусиз қилинган меҳнат елга совурилади. Мисолларга мурожаат этайлик. Областда кўкаламзорлаштириш икки ойлигига бағишлаб ўтказилган йиғилишда таъкидланишича, ҳар йили 6—7 миллион туп турли хил дарахт кўчатлари ўтқазилади. Агар уларнинг ҳаммаси кўкарганида эди, вилоятимиз аллақачон боғ-роғлар ва гулзорларга айланарди. Афсуски, амалда бошқача манзарага дуч келасиз. Сабаби — куз ва баҳор ойларида экилган минг-минглаб туп ниҳоллар қаровсизликдан нобуд бўлаяпти. Тутиб кетганлари 30—50 фоиздан ошмаётир.

Бу борада Самарқанд районидаги Куйбишев номли колхоз правлениеси раиси Ҳабиб Тоғаевнинг мулоҳазалари диққатга сазовор.

— Кўчат экиш, кўкаламзорлаштириш соҳасида баландпарвоз рақамларга маҳлиё бўлиш ўрнига экилганлари парваришига кўпроқ эътибор беришимиз керак, — дейди у. — Ана шунда меҳнатимиз рўёбга чиқади. Яқинда бўлиб ўтган бир мунозара сира ёдимдан чиқмайди. Кўкаламзорлаштириш масаласига бағишланган йиғилишдан қайтаётгандик. Район комсомол комитетининг котиби: «Хўжалигингиздан пича ер ажратсангиз, ёшларимиз кўчат экишса, ишимиз кўзга кўринарди», — деб қолди.

Мен комсомол-ёшларга бундан ҳам муҳимроқ юмушни таклиф этдим. «Улар мавжуд боғ-роғлар парваришига кўмаклашсалар, фойдалироқ иш қилган бўлишарди», — дедим. Колхозимизда 456 гектар боғ бор. Ҳар колхозчига ўртача 10 гектардан тўғри келади. Табиийки, бу майдон бир кишига оғирлик қилади. Боғнинг юмуши кўп. Дарахтлар остини юмшатиб озиқлантириш, суғориш, уларга шакл бериш, ҳашаротларга қарши дорилаш ва ҳоказо. Ҳаммасига қўл кучи керак. Тўғри, одатда боғ қатор оралари трактор билан ҳайдалади. Лекин барибир дарахт тубида бир-бир ярим квадрат метр ер ишлов берилмасдан қолади. Натижада ўша жойни қалин ажриқ босади, ҳосилга путур етади. Менимча, кўчат экиш билан бирга унинг парвариши ҳақида ҳам бош қотирилиши керак.

Яна бир мулоҳаза. Ҳозир олма, ўрик, шафтоли, олхўри—хўжаликларда ўтказилаётган мевали дарахтларнинг асосини шулар ташкил этмоқда. Айни пайтда ёнғоқ, жийда ва тут эътибордан четда қолаётир.

Пайариқ районидаги «Коммунизм» колхозида Баҳром Самадов исмли олижаноб инсон истиқомат қилади. Унинг асли касби-педагог, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси. Баҳром ака оиласи кўп йиллардан буён колхоз билан тузилган шартнома асосида тут кўчати етиштиради. Ўтган муддатда улар колхозлар ва совхозларга, қўшни районларга минг-минглаб туп ниҳол етказиб беришди. Устига устак яна қанчадан-қанча ихтисослашган хўжаликларда ҳам тут кўчати етиштирилмоқда. Табиий савол туғилади: нега тут меваси анқонинг уруғи?

Шу сатрларни битаяпман-у, беихтиёр кўз олдимда ҳамқишлоғим Саврон бобо гавдаланади. Ёши саксондан ошган бўлсада, у ҳар йили ёзда Нурота тоғ тизмалари орасидаги қишлоқдан юз километрдан ортиқ йўл босиб, тутхўрлик қилиш учун шаҳарга тушади. Техникумлардан бирида ўқитувчилик қилувчи ўғлиникида бир-икки кун меҳмон бўлиб, бозордан шундай неъмат сотиб олади. Қайтишда кампирига ҳам бир челагини олиб кетишни унутмайди. Негаки, тут-ғоят тўйимли, шифобахш мева. Қадимда ундан шинни ва майиз тайёрлашган. Лекин қани ўша неъмат? Фарзандларимиз ҳатто унинг таъмини билишмайди.

Сабаби аён: ипак қурти деб мавжуд тутлар меваси пишар-пишмас каллаклаб кетилаверди. Бу ҳол одамларнинг тутчиликка бўлган ихлосларини қайтариб қўйди. Ўйлаймизки, жумҳуриятимизда пахтачиликда бўлаётганидек, пиллачиликда ҳам соғлом фикр тантана қилади, планлаштиришдаги номутаносибликларга барҳам берилади. Ўшанда қишлоқ меҳнаткашлари дастурхонидаги ноз-неъматлар орасида тут ҳам пайдо бўлади.

Ҳар қарич ер ҳисобда бўлган ҳозирги шароитда мева-чевани янада кўпайтириш учун тоғлар имкониятидан фойдаланиш керак. Улар ўлкамизда каттагина майдонларни эгаллаган эмасми, бу соҳага салмоқли улуш қўшиши мумкин. Нурота тоғ тизмаларининг шимолий ёнбағридаги Ухум, Можирим, Синтоб, жанубий қисмидаги Пангат дараларида асрий ёнғоқзорлар ақлни лол қолдиради. Улар асосан парча-пурча текисликларида, шунингдек, илонизи ариқчалар четларида кўкка бўй чўзганки, ҳар йили тонналаб шифобахш мева олинмоқда.

Афсуски, ҳозирча тоғларнинг ана шу бебаҳо имкониятидан етарли даражада фойдаланилаяпти деб бўлмайди. Эътирозимиз Нурота тизмаларининг жанубий ёнбағирларига кўпроқ тегишли. Бу ерда тупроқ-иқлим шароити ноёб мевали дарахтлар ривожи учун қулай бўлган дара ва сойликларнинг умри бекор ўтмоқда. Мутахассислар билан суҳбатлашганимизда, улар ниҳолларни чорва молларидан асраб қолиш мушкуллигини таъкидлашди. Бу фикрда жон бор. Негаки, тоғ ёнбағирларининг давлат қўриқхонасига кирмаган қисмидан маҳаллий аҳоли ҳамда хўжаликлар табиий яйлов сифатида фойдаланмоқдалар.

Бизнингча, юқорида қайд этилган масалага янгича ёндашишнинг пайти келди. Тоғларда боғдорчиликни ривожлантириш мақсадида маҳаллий аҳолидан махсус бригадалар, звенолар тузилиши, жами майдон ижарачиларга — оилавий звеноларга берилиши керак. Уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, сим тўр ва бошқа зарур жиҳозлар билан таъминлаш зарур. Ана шунда тоғларимиз ёнғоқ, писта, бодом, ўрик—тансиқ мевалар етиштириладиган бебаҳо хазинага айланади.

Қадим-қадимдан Зарафшон дарёси ўзани табиий тўқайзорларга бой. Эндиликда уларнинг ўрнида экинзорлар яратилаяпти, дала ҳовлилар қурилмоқда. Натижа чаканда, ёввойи жийда каби шифобахш мевали буталар нобуд бўлаётир. Дала-даштларда сунъий ўрмонзорлар барпо этилаётган бир пайтда қайир ерларда табиатнинг ўзи инъом этган яшиллик олами топталаётгани шафқатсизлик эмасми? Наҳотки, бунинг учун виждонимиз қийналмаса? Дарё ўзанидаги табиий тўқайзорлар нафақат биз, балки келажак авлод учун сақлаб қолиниши шарт.

Айни пайтда йўл ва ариқ ёқалари, дала шийпонлари, томорқа четларига терак экаётган одамларни, хўжаликларни қўллаб-қувватлаш керак. Фарзандларга атаб терак ўстириш —ота-боболаримиз удуми. Жумҳуриятимизда одамларга уй-жой қуриш учун ер майдонлари ажратилаётган, лекин қурилиш материалларига эҳтиёж бекиёс ошаётган ҳозирги шароитда бу айниқса муҳимдир. Иштихон районидаги «Муродобод» колхози, Нарпай районининг қатор хўжаликларида дарё соҳилидаги майдонларда кўплаб терак ўстирилмоқдаки, уларнинг тажрибасини кенг оммалаштириш зарур.

Модомики, боғ-роғларни кенгайтириш, мева-чева етиштиришни кескин кўпайтиришга киришилган экан, уни саранжомлаш муаммоси ҳам сира кечиктирилмасдан ҳал этилиши лозим. Бунинг учун эҳтиёжга яраша совутиш ускуналари билан жиҳозланган омборхоналар, қайта ишлаш корхоналари ва цехлари қуришни жадаллаштириш талаб этилади.

Боғдорчилик соҳасида муаммолар кўп. Уларни бартараф этиш учун албатта муайян муддат, саъй-ҳаракат, куч-ғайрат, ҳамжиҳатлик даркор. Боғлар болга тўладиган ўша кунларни элимиз орзиқиб кутаяпти. У кунлар эса ҳозирча ширин бир орзу.

М. ЭРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

УЧРАШУВ БЎЛИБ ЎТДИ

24 апрель куни Кремлда СССР Олий Совети Миллатлар Советининг Раиси Р. Н. Нишонов ХХРнинг Синьцзян—Уйғур автоном райони халқ ҳукуматининг раиси Тумур Даваматни қабул қилди. У Москвага ХХР Давлат Кенгашининг Бош министри Ли Пэн бошчилигидаги делегация таркибида келди. Суҳбат чоғида томонлар Совет—Хитой муносабатларини янада ривожлантириш масалалари юзасидан фикрлашиб олдилар, Синьцзян—Уйғур автоном райони билан унга чегарадош Ўрта Осиё совет республикалари ўртасидаги алоқаларни кенгайтириш ва чуқурлаштириш муҳим аҳамиятга эга эканлиги алоҳида таъкидланди. Суҳбат самимий дўстона вазиятда ўтди.

(ТАСС).

ЎЗБЕКИСТОН КИНЕМАТОГРАФЧИЛАР СЪЕЗДИ

24 апрель куни Тошкентда Ўзбекистон кинематографчиларининг съезди очилди. Съезднинг кун тартибига кўра, республика экран усталарининг сўнгги тўрт йил мобайнидаги фаолияти якунлари ва келгусида улар амалга оширадиган вазифалар муҳокама қилинади. Съездда Москва, Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон вакиллари иштирок этишмоқда.

Ижодий уюшма бошқарувининг биринчи секретари М. Қаюмов съездда маъруза қилди. «Ўзбекфильм» студиясининг директори А. Хўжаев, илмий-оммабоп ва ҳужжатли фильмлар студиясининг директори Д. Салимов, «Ўзбектелефильм» директори А. Абдураҳимов ўзлари бошқараётган коллективлар фаолияти тўғрисида ахборот бердилар.

Нутқлар юзасидан мунозара авж олиб кетди.

Съезд СССР Кинематографчилари уюшмаси VI съездига делегатлар сайлайди.

Съезд ишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Ў. Р. Умарбеков иштирок этди.

СССР ДАВЛАТ БАНКИДАН

ҚИММАТБАҲО МЕТАЛЛАРДАН ЭСДАЛИК ТАНГАЛАРИНИ МУОМАЛАГА ЧИҚАРИШ ТЎҒРИСИДА

1990 йилнинг 23 апрелида «Рус Америкаси» кашф этилганлигининг 250 йиллигига ва балетга бағишланган тангалар икки туркуми муомалага чиқарилади: кумуш тангалар — қиймати 3 сўмлик (қимматбаҳо металлнинг соф вазндаги оғирлиги 31,1 грамм, қотишма пробаси 900), платина тангалар — қиймати 150 сўмлик (15,55 гр., 999), палладий тангалар-қиймати 25 сўмлик (31, 10 гр; 999.), палладий тангалар — қиймати 10 сўмлик (15,55 гр., 999).

Тангалар диаметри тегишли тарзда 39 миллиметр, 28,6 миллиметр, 37 миллиметр, 30 миллиметр бўлиб, доира шаклига эга.

Тангаларнинг олд томонида СССР Давлат гербининг тасвири жойлаштирилган бўлиб, унинг пастида «СССР», қуйи қисмида эса икки қаторда тангалар қиймати тегишли тарзда: «3 рубля», «150 рублей», «25 рублей», «10 рублей» сўзлари ёзилган ва бу сўзлар тагида танга зарб этилган йил «1990» ёзуви бор. Қуйи сегментда сўл ва ўнг томонда қисқа чизиқчалар бўлиб, унинг остига металлнинг Д. И. Менделеев химиявий элементлар даврий жадвалидаги белгилари, қимматбаҳо металл соф массаси, қотишма пробаси ва зарбхона белгиси туширилган.

Муомалага чиқарилаётган тангалар:

«Рус Америкаси» 250 йиллигига бағишланган тангалар туркуми «пруф» сифати билан қуйидаги тиражда тайёрланган:

— кумуш тангалар — 25000 дона;

— платина тангалар — 6500 дона;

— палладий тангалар — ҳар тури 6500 донадан.

Рус балетига бағишланган тангалар туркуми икки хил сифат билан ва қуйидаги тиражда тайёрланган:

қиймати 25 сўмлик танга — 30000 дона, шу жумладан «пруф» сифати билан 3000 дона;

қиймати 10 сўмлик танга — 15000 дона.

Мазкур тангалар СССРда ва чет элларда коллекция нархида сотишга мўлжалланган.

ЧЎПОН ГУЛХАНЛАРИ СЎНМАСИН

Тушдан кейин ҳавонинг авзейи ўзгариб, салқин шамол эса бошлади. Осмон қўрғошин тусини олиб, кулранг булутлар кўкни қоплади. Севалаб ёға бошлаган ёмғир кучайди. Иссиқ тафтидан ҳолсизланган ўт-ўланларга бир зумда жон кирди. Борлиқ яшариб, атроф яшнаб кетди. Даштнинг ғуборли ҳавоси мўътадиллашиб, эсаётган шабада кишига хуш ёқар эди. Бу пайт биз тушган машина уфққа туташ Ўртачўл йўлида яйлов узра елиб борарди. Ўт-ўйланлардан, беназир гиёҳлардан ажиб бир бўй таралиб, киши кўнглига равшанлик бағишлайди. Яйлов гўзаллигига маҳлиё бўлиб борарканмиз кўзимиз бўйи бир-бир ярим метрлар чамаси келадиган, саватсимон сарғиш гулли ўсимликка тушди. Ҳамроҳларимиздан бири, Муборак район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари Бобоқул Нурмаматов ҳайратимизни сезиб:

— Бу ўсимлик раво — дея изоҳ берди, — барглари тиканли, гули чиройли. Қўй буни ҳозир емайди. Сабаби ўзидан бадбўй ҳид таратади. Ёз ойларида пишиб, уруғи ерга тўкилгандан сўнг, унинг уруғи қўйнинг жони — еб тўймайди. Табобатда раводан ҳар хил дорилар тайёрлашади.

— Нега раво деб аташади?

— Раво тик, равон ўсади. «Равон» сўзининг ўзгаргани бўлса керак.

Суҳбат билан бўлиб Ғайбулла чўпоннинг ўтовига етиб келганимизни сезмай қолдик. Қотмадан келган, буғдой рангли, қизғиш мўйловли Ғайбулла ака бизни ўтов олдида қарши олди. Баландликка тикилган ўтовдан олис-яқин яққол кўриниб турибди. Атрофда қўй-қўзилар ўтламоқда. Олисларда Муборак олтингугурт заводининг минорасидан чиқаётган газ машъаласи кўзга ташланади. Шамол аралаш ёмғир кучайди. Унинг эпкинидан ўт-ўланлар оҳиста тебранди.

— Қўйларни қўшга ҳайдамабсиз, ёмғир зиён қилмайдими?

— Саврнинг савалаб ёғадиган ёмғири қўй баданига малҳамдек ёқади, жунини ўстиради. Жала ёмон. Қўй баданини жавратиб юборади.

Ўтовга кирдик. Гумбазсимон қурилган уйга бемалол ўттиз чоғли одам жойлашар экан. Унинг тепа томонига айлана туйнукдан ёруғлик тушиб турибди. Ичкарига печ ва кўчма газ ўрнатилган. Бу ерда чорвадор учун етарли шароит мавжуд.

Ғайбулла аканинг чўпонлик қила бошлаганига ўн икки йилдан ошди. Шундан буён меҳнатда илғор. Ҳар йили мўлжални қўлга киритади. Ўтган йил ҳам ҳар юз бош совлиқдан 105 тадан қўзи, ҳар қўйдан 3 килограммдан жун топширди. Қўзиларнинг 90 фоизини ўстиришга қолдирган. Бу йил ҳам чўпоннинг ишлари дуруст: 650 бош совлиқнинг ҳар юз бошидан 106 тадан қўзи олиб, тўлни якунлади. 85 фоиз қўзини парваришга қолдирди. Йил охиригача бошқа планлар ҳам бажарилади. Мурод Наврўзов, Йўлдош Дарвешев, унинг ўғли Тожи Дарвешевлар Ғайбулла аканинг шогирдлари.

— Турғунлик йилларида чорвадорлар ҳаётида ҳам кўнгилсизликлар юз берди. Қўшиб ёзишлар, шунга ўхшаш айрим кўзбўямачиликлар содир бўлди.

— Гапларингиз тўғри. Бунинг учун оддий чўпон айбдор эмас. Меҳнат кишиси ўша вақтнинг олий мартабали айрим раҳбарлари томонидан чалғитилди. Чўпон ўз ҳисобидан бўлса ҳам ҳар юз бош совлиқ ҳисобига 180—190 тадан қўзи топширди. Йўқ нарсалар бор қилиб кўрсатилди. Айниқса СЖК усули чорвадорнинг бошига битган бало бўлди. Бу усул қўйчиликнинг ривожига тўсиқ бўлди. Сон кетидан қувилиб, сифатга эътибор берилмади. Дунё бозорида маҳсулотимизнинг баҳоси пасайиб кетди. Олимларимизнинг бу соҳадаги илмий «кашфиётлари» халқ учун қимматга тушди. Хайрият бу балолардан қутилиб, эркин нафас ола бошладик...

— Сизни совхозда Ленин ордени билан мукофотланган чорвадор дейишади.

Ғайбулла ака кулиб қўйди. Сўнг шошилмай деди:

— Бу орденни мен чорвадор сифатида олган эмасман. Лекин ота-бобом чорвадор, авлод-аждодим қўйчивон бўлган. Ўртачўлда ҳамма билади. Бундан анча йиллар муқаддам касбимни ўзгартиришга тўғри келди. Қўйчивонликни ташлаб саноатчи бўлиб кетдим. Шаҳримиз яқинидаги газни қайта ишлаш заводига ишга кирдим. Ўн йилдан кўпроқ оддий ишчи бўлиб ишладим. Шу ерда меҳнатим эвазига ҳукумат мукофотига сазовор бўлдим. Лекин юракдаги бор гапни айтсам, — аждодларим касби мени тушимда ҳам, ҳушимда ҳам тинч қўймади. Бу касбга бўлган муҳаббат, безовталик мени тарк этмади. Чўпонлик касбига қайтишга тўғри келди.

Шу вақт мотор овози эшитилди. Ғайбулла ака ташқарига ошиқди. У ичкарига бир неча кишини бошлаб кирди. Улардан бири — совхоз директори Ҳайит Оқмаматов, ўтов эшигидан кириб келаркан, очиқ кўнгил, туркман қардошларга хос такаллуф билан «Келинглар, меҳмонлар, келинглар», деб бизга илтифот кўрсатди. Пойгароқда тиз чўкиб, ҳол-аҳвол сўрашди. Хўжалик бош ҳисобчиси ва фаоллар билан тўлни сарҳисоб қилиб юрганини, эрта тонгдан шу пайтгача тўртта фермани кўриб чиққанини суҳбат орасида гапириб қолди. Ғайбулла чўпоннинг ҳам аҳволидан хабар олиш учун бу ерга келганлигини айтди.

Ҳайит Оқмаматов ўн тўрт йилдан буён хўжаликка бошчилик қилиб келмоқда. Совхозни қабул қилганда ҳали ёши ўттизга ҳам етмаган навқирон йигит эди. Ўзи муборaклик, чорвадорлар оиласидан. Узоқ йиллар катта бир хўжаликка бош бўлиш, унинг увол-савобига жавоб айтиш, одамлар ҳаёти ва тақдири ҳақида бош қотиришнинг ўзи бўлмас экан. Олтмиш йилдан ортиқ «яшаб» келаётган бу хўжалик шу йиллар мобайнида юксалиш даврларини ҳам, иқтисодий нотекислик дамларини ҳам бошдан кечирди.

«Муборак» давлат наслчилик заводи коллективи эришаётган муваффақиятлар ҳамда баъзи муаммолар ҳақида Ҳайит Оқмаматов шундай ҳикоя қилди:

— Хўжалигимизда бу йилги баҳор мавсуми ёмон ўтмади. 56 минг бош қўйдан 31 минг 800 таси совлиқ. Буларнинг ҳар юзидан 105 тадан қўзи олинди. Дилмурод Отамуродов, Саид Рўзиев, Жуманазар Қуллиев, Наврўз Авазов, Қурбон Алиевлар бошлиқ фермаларда тўл олиш тўлиқ тугалланди. Беҳбуд Маҳмудов, Самандар Норбоев, Қурбон Оймаматов, Чўли Куллиевлар бош чўпон бўлган отарларда ҳар юз совлиқдан 110—115 тадан қўзи олинди. 90 фоиз қўзини ўстиришга қолдирдик.

Хўжаликнинг бошқа етакчи мутахассислари айтишича, ҳар бир бош қўйни боққани учун давлат чўпонга 50 тийин ҳақ тўларкан. Қўшни Туркманистон республикасида эса бу рақам икки баравар ортиқ. Сабаби, Туркманистоннинг табиий шароити Ўзбекистонникидан фарқ қилармиш. Хўш, шундай ҳам дейлик. Лекин Муборак, Баҳористон, Усмон Юсупов районларида ёзда иссиқлик даражаси Туркманистондагидан қолишмайди-ку. Фикримизча, ўзбекистонлик қўйчивонларга ҳам ҳақ тўлаш масаласини қайта кўриб чиқиб, социал адолатни тиклаш зарур.

Чорвачилик маҳсулотларини баҳолашда ҳам адолат тарозуси бир хилда эмас. Давлат қоракўлчилик хўжаликларидан бир дона қоракўл терини 31 сўмга сотиб олиб, жаҳон бозорида долларга пуллайди. Бир килограмм жун учун чорвадорга 7—8 сўм миқдорда ҳақ тўланади. Ваҳоланки, бир килограмм жундан давлат корхонаси мато тайёрласа, палон сўмга сотади. Бу адолатданми? Бу муаммолар қайта таҳлил этилиб, чорвадорнинг заҳматли меҳнатига одилона баҳо бериш керак.

Муаммолардан яна бири Муборак зонасидаги экологик вазиятнинг таҳликалигидир. Воҳамизнинг юқори томонидан келаётган оқава ва шўр сувлар Қашқадарё орқали Муборак ерларига, Ўртачўл даштларига ўйламай-нетмай оқизилаётир. Бунинг натижасида ноҳия ҳудудидаги кўпгина пахтачилик совхозларига қарашли экин майдонларигина эмас, ҳатто яйловларнинг бир қисми ҳам шўрланиб кетмоқда. «Муборак» давлат наслчилик заводига қарашли яйловлар 216 минг гектарни ташкил этади. Шундан 30 минг гектардан зиёд даштни ҳозир оқава сувлар босиб, шўрланиб гиёҳ битмайдиган бўлиб қолган. Боз устига нефть-газ қидирув ва бошқа турли-туман ташкилотлар ҳам яйловларнинг ҳолати бузилишига сабаб бўлаётирлар. Ҳар хил техника воситаларининг юриши натижасида ҳосил бўлган сўқмоқлар жами яйловнинг ўндан бир қисмини ташкил этиши тахмин қилинмоқда. Қазув ишлари туфайли бузилаётган яйловлар-чи?! Буларнинг ҳаммаси табиий ўтлоқларнинг кескин қисқариб боришига сабаб бўлаётир. Бу гапларни айтишдан мақсад мамлакатнинг ҳар бир онгли граждани аввало ўз бола-чақаси, келгуси авлодлари, халқлар тақдирини ўйлаб кўриши бизга ризқ-рўз, неъмат бераётган ана шу она заминни эъзозлаши керак. Экологик вазиятнинг ёмонлашуви нафақат одамзодга, балки ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига ҳам катта зарар етказаётир.

Қорадолли, Ўтрор, Ширинбулоқ, Қўшработ яйловларини айланиб Муборакка қайтар эканмиз, биз шулар ҳақида ўйладик, яйловларнинг тақдирига ташвишга тушдик. Бу ерларда тикланган чўпон ўтовлари омонат эмасмикан, деб ўйлаб қолдик. Биз ҳам кўплар қатори даштларимизда, яйловларимизда қўйлар сурувининг, йилқилар уюрининг тўлиб юришини истаймиз, қадимий ўтлоқларимиздан қўзичоқларнинг майин маърашлари ҳамиша эшитилиб туришини, чўпон ҳайқириқларида мудом шодонлик, ўктамлик бўлсин, чўпон қароргоҳларида гулханлар гуриллаб, улар хонадонидан бахт ва шодлик аримасин, деймиз.

И. АМИРҚУЛОВ,
М. ПИРМАТОВ.

ЧЕТ ЭЛ ХАБАРЛАРИ

ВАШИНГТОН. Бу ерда АҚШ маъмурияти билан АҚШга келган Европа иқтисодий ҳамжамияти олий вакиллари ўртасида сиёсий ва иқтисодий ҳамкорликни мустаҳкамлаш масалалари хусусида музокаралар бўлиб ўтди. Бу Вашингтон билан Брюссель ўртасида ҳар йили икки марта олий даражада маслаҳатлашувлар ўтказиш тўғрисидаги келишув доирасида ўтказилган биринчи музокарадир. Америка делегациясига давлат секретари Жеймс Бейкер, Европа ҳамжамияти делегациясига Европа иқтисодий ҳамжамияти комиссиясининг раиси Жак Делор бошчилик қилишди.

Учрашув тугаганидан сўнг мухбирлар билан қўшма учрашув чоғида АҚШ ташқи сиёсий маҳкамаси бошлиғи Шарқий Европа, жумладан у ерда рўй бераётган «сиёсий ва иқтисодий ислоҳотлар жараёни» музокаралар марказида бўлганлигини таъкидлади. Давлат секретарининг сўзларига қараганда, ушбу масала юзасидан фикрлашув «бу регион Қўшма штатлар ва Европа ҳамжамиятининг ҳамкорлик қилиши учун муҳимлиги ҳақидаги бизнинг умумий нуқтаи назаримизни» акс эттирди.

МАНАГУА. Никарагуа олий сайлов кенгашининг раиси Мариано Фиальос республика президенти мандатини Виолета Барриос де Чаморрога топширди. У шу йил 25 февраль куни бўлиб ўтган ялпи сайловда мамлакат олий давлат лавозимига сайланган эди. Вице-президент мандатини Вирхилио Годой олди.

Президентлик мандатини тантанали топшириш маросимида сўзга чиққан Виолета Барриос де Чаморро Никарагуада «демократияни ўрнатиш» босқичи бошланаётганини айтди. Виолета Барриос де Чаморро унинг ҳукумати миллий ярашга эришиш учун бутун куч-ғайратини сарфлайди, деб таъкидлади.

БРЮССЕЛЬ. Ғарбий Европа иттифоқи кенгашининг Бельгия пойтахтида бўлиб ўтган сессияси одатдан ташқари— якунловчи баёнот қабул қилиш билан тугалланди. Мудофаа ва хавфсизлик масалалари билан шуғулланишга ҳақли бўлган Ғарбий Европадаги бу ягона ташкилотнинг олий раҳбар органи иши тўғрисидаги расмий ҳужжат охирги марта 1987 йилда эълон қилинган эди.

Шарҳчиларнинг тахминларига кўра, бу унинг раҳбарияти иттифоқ фаолиятини кучайтиришга интилаётганидан далолат беради. Иттифоқ кўп йиллар давомида НАТОнинг соясида қолиб, унга фақат ғарбий уюшманинг «Европадаги таянчи» сифатида қараб келинди. Кейинги пайтда кўпгина шундай белгилар ҳам пайдо бўлдики, унга кирувчи тўққизта мамлакат — Буюк Британия, Бельгия, Нидерландия, Испания, Италия, Люксембург, Португалия, ГФР — Ғарбий Европа иттифоқини фақат ҳарбий соҳадаги ҳамкорликни мувофиқлаштирувчи бирлашма деб эмас, шу билан бирга Шарқ билан Ғарб ўртасидаги мулоқотнинг воситаларидан бири деб ҳам билишмоқда. Буни баёнотнинг кенгаш Ғарбий Европа иттифоқининг бош секретарига «ўзаро ахборот айирбошлаш мақсадида» Шарқий Европа мамлакатлари билан алоқа ўрнатишни топширган банди ҳам исботлайди.

БОНН. Ўнг экстремистик ташкилот «Скинхедс» — «сочини қириб олдирганлар»нинг сурбетларча хатти-ҳаракати ГФР илғор жамоатчилигининг ғазабини қўзғатди. Маст бўлиб олган неонацистлар Ғарбий Германия пойтахти марказида ур-йиқит қилдилар. Улар йўловчиларга ташланиб, уларни шафқатсизларча калтакладилар ва тепдилар. Шундан кейин жазаваси тутган бу ёшлар автомобилларни ағдариб ташлашга, магазинлар ва жамоат муассасаларидаги ойналарни синдиришга киришдилар.

Бу ерга етиб келган полиция тартибсизликни бошлаб берганларни қамоққа олишга муваффақ бўлди. Тахминан 15 неонацистдан иборат гуруҳ қўлга олинганларни озод қилишга уриниб кўрди. Бироқ полициянинг кучайтирилган нарядлари шаҳардаги осойишталик ва тартибни тиклашга эришди, деб хабар берди ДПА ахборот агентлиги.

(ТАСС).

АВСТРИЯ. Вена — ҳаворанг байроқ билан Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг дунёда тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш, ҳамкорликни ривожлантириш соҳасидаги муҳим фаолияти амалга ошириладиган учинчи (Нью-Йорк ва Женевадан кейин) шаҳардир. Бу ерда БМТнинг марказий муассасалари, шунингдек МАГАТЭ, ЮНИДО каби йирик халқаро ташкилотларнинг штаб-квартиралари жойлашган.

СУРАТДА: БМТнинг Венадаги марказий биноси. Ҳадемай ўн йиллигини нишонлайдиган Дунай бўйидаги бу осмонўпар иморатлар 180 минг квадрат метр майдонни ишғол этган.

АДН—ТАСС сурати.

СЪЕЗД ТОПШИРИҒИГА БИНОАН

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СЪЕЗДИНИНГ СССР ПРОКУРАТУРАСИНИНГ Т. Х. ГДЛЯН БОШЧИЛИГИДАГИ ТЕРГОВ ГУРУҲИ ФАОЛИЯТИ БИЛАН БОҒЛИҚ МАТЕРИАЛЛАРНИ ТЕКШИРИШ КОМИССИЯСИНИНГ ҲИСОБОТИ

УМУМИЙ МАСАЛАЛАР. МОЖАРОНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ

СССР прокуратурасининг Т. Х. Гдлян раҳбарлик қилган тергов гуруҳи ишини ўрганувчи ўн олти кишидан иборат комиссия СССР халқ депутатларининг биринчи съездида тузилган эди. Унга саккиз ҳуқуқшунос, яна саккиз нафар бошқа касб вакиллари киришганди. Худди шундай комиссия ташкил этишни энг аввало Т. Х. Гдляннинг ўзи, шунингдек бир неча регионлар делегациялари қаттиқ туриб талаб қилишган эди. Таркибини белгилашда жамоатчилик, съезд президиуми, айни пайтда Т. Х. Гдляннинг таклифлари инобатга олинди. Комиссия 1989 йил июнида ишга киришди ҳамда 1990 йил апрелига қадар фаолият кўрсатди. Аввалига Р. А. Медведев раис этиб сайланганди. Кейинчалик эса уч нафар ҳамраис — Р. А. Медведев, Н. А. Струков ва В. А. Яринни сайлаш мақсадга мувофиқ деб топилди.

СССР Олий Советининг ҳозир иш кўраётган учинчи сессиясига ўз ҳисоботи ва тавсияларини тақдим этган махсус комиссияни тузиш учун жиддий асослар бор эди. 1981—1982 йиллардаёқ СССР ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига пахта етиштириш ва уни қайта ишлаш пайтида суиистеъмолликлар ва қўшиб ёзишлар содир бўлаётгани ҳақида маълумотлар туша бошлади, айниқса Ўзбекистонда шу ҳолатлар кўп эди. Ана шу ишлар юзасидан дастлабки терговни давлат хавфсизлиги органлари ўз зиммасига олди. Бироқ қонунбузишлар ва порахўрликнинг аниқланган кўламлари бир неча махсус тергов гуруҳларини («Пахта иши», «Одилов иши» ва ҳоказолар бўйича) тузиш заруратини тақозо этди. СССР прокуратурасининг қарори билан алоҳида муҳим ишлар бўйича терговчи Т. Х. Гдлян бошлиқ этиб тайинланган, мамлакатнинг турли бурчакларидан олинган терговчилардан ташкил топган, баъзи ҳолларда 200 кишидан ҳам ошиб кетган гуруҳ улар ичида энг йириги ҳисобланарди. СССР прокуратурасининг алоҳида муҳим ишлар бўйича яна бир терговчиси Н. В. Иванов унинг норасмий муовини бўлиб қолди.

1987 йилга қадар совет жамоатчилиги Т. Х. Гдлян — Н. В. Ивановнинг тергов гуруҳи иши ҳақида деярли ҳеч нарса билмасди, ваҳоланки, унинг материаллари асосида бир нечта муҳим суд жараёни ўтказилганди. Ўша пайтлардаёқ СССР прокуратурасига, шунингдек, КПСС Марказий Комитетига Гдлян ва Ивановнинг терговни олиб боришдаги нотўғри усуллари хусусида дастлабки шикоятлар ва норозиликлар туша бошлади, бироқ бундай арзномалар юзасидан ҳеч қандай жиддий чора кўрилгани йўқ.

1987—1988 йилларда турли-туман оммавий ахборот органларида Гдляннинг тергов гуруҳи ишига доир роса мақталган мақолалар ва очерклар босилиб турди. Бунинг устига бошқа гуруҳларнинг терговчилари у ёқда турсин, ҳатто ана шу гуруҳдаги терговчилар орасидан матбуот ва телевидение кўпроқ Гдлян ва Ивановга ўрин берарди. Бу икки терговчи баъзан қаҳрамонлар сифатида кўрсатиларди, гўё улар ўз ташаббуслари билан ўлим хавфидан ҳам қўрқмай ватан ва биринчи навбатда ўзбек мафиясига қарши курашган, мамлакатимизда уюшган жиноятчиликни таг-томири билан йўқотиш ҳамда ўғирланган миллиардларни халққа қайтаришга астойдил бел боғлашган эмиш. СССР прокуратурасининг баъзи раҳбарлари ҳам Гдлян билан Ивановни кўкларга кўтариб мақташга берилдилар. Прокуратура биносида телевидение учун бир неча маротаба ўзбек миллионерлари яшириб қўйган жойдан Гдлян ва Иванов топиб олган қимматбаҳо буюмлар ва пуллар кўргазмаси ташкил этилди. Гдлян ва Иванов шаънига билдирилган ҳар қандай танқиднинг йўли тўсилди. Судланганлар ва жазога маҳкум этилганлар у ёқда турсин, ҳатто Ўзбекистон РСФСР, СССР ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг масъул ходимларидан КПСС Марказий Комитети, Партия Контроли Комитети, Марказий Комитет Сиёсий бюросига йўлланган хат ва материаллар жавобсиз қолаверди. СССР прокуратураси Ўзбекистонда ҳамда бошқа айрим минтақаларда тергов гуруҳларининг муваффақиятли ишлашаётганини намойиш қилиш йўли билан аввалги ўн йилликлар мобайнида тушиб кетган обрўсини совет кишиларининг кенг оммаси ўртасида яна тиклашга астойдил интиляпти, деган тасаввур пайдо бўла бошлади. Т. Гдлян томонидан 1988 йилда «Огонёк» журналида босилган «Юзмаюз» («Противостояние») мақоласи (26-сон) мамлакатда катта шов-шувга сабаб бўлди. Унда Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегатлари орасида бир нечта ашаддий порахўр борлиги айтилган эди. Маълумки, конференциянинг учинчи иш кунида мандат комиссиясининг раиси Г. П. Разумовский «Огонёк» мақоласидаги далилларни синчиклаб текшириш зарурлигини айтган ҳамда бу ишни КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия Контроли Комитети ва СССР прокуратурасига топширишни таклиф этганди. Делегатларнинг илтимосига кўра «Огонёк»нинг бош муҳаррири конференция президиумига порахўрликда шубҳага олинган тўрт делегатнинг фамилияси ёзилган рўйхатни муҳрланган конвертда топширди. 1988 йил охирига қадар ўша рўйхатдаги шахслардан учтаси (иккита область партия комитетининг котиби) ҳибсга олинди. Бундан ташқари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг собиқ биринчи котиби И. Усмонхўжаев ва Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг собиқ раиси О. Салимов қамалдилар. Улар ҳам порахўрликда айбландилар.

Гдлян ва Иванов номлари билан боғлиқ биринчи кескин можаро аслини олганда 1989 йил январидагина, яъни СССР ички ишлар министрининг собиқ биринчи ўринбосари Ю. Чурбанов ҳамда Ўзбекистон Ички ишлар министрлигининг юқори мансабдаги раҳбарлари гуруҳи иши юзасидан ҳаммага маълум суд жараёнидан кейин рўй берди. СССР Олий суди мазкур иш бўйича етти кишини узоқ муддатга қамоқ жазосига ҳукм қилди. Бироқ судланувчилардан бири оқланди, генерал Яҳёев иши эса қўшимча тергов ўтказиш учун қайтарилди. Бинобарин, суд материаллардан кўпгина ҳолатларни исбот этилмагани сабабли чиқариб ташлади, тергов ишлари паст даражада олиб борилганлигини, шунингдек, Яҳёев иши юзасидан бир қатор муҳим материаллар суддан яшириб қолинганини таъкидлади. Ҳукм эълон қилинганидан сўнг Гдлян билан Иванов матбуот орқали СССР Олий суди, айниқса Олий суднинг ҳарбий ҳайъати раиси генерал Маров ва СССР Олий суди раиси Теребилов шаънига қўпол танқидий фикрлар ёғдира бошлашди. Жумладан, Маров ноҳолисликда, Теребилов эса Гдлян томонидан очиқданочиқ порахўрликка дахлдорликда айбландилар.

Съезд комиссиясига маълум бўлишича, 1989 йил баҳорида СССР Олий судининг барча аъзолари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросига йўлланган хатга имзо чекишган, Гдлян билан Иванов, оммавий ахборот воситаларининг бир қисми томонидан Олий суд шаънига ноҳақ танқид қилишларни, ҳатто ҳақоратлашларни (босилган мақолалардан бирида Олий суд фаолиятига нисбатан «фирибгарлик» сўзи ишлатилганди) тўхтатишни талаб этишган. Бироқ бу хат деярли ҳеч қандай натижа бермади. Генерал Маров лавозимидан пасайтирилди, Теребилов эса Гдляннинг омма кўз ўнгида айблашларига жавоб бермай пенсияга чиқиб кетди. Бундан бироз вақт илгари XIX партия конференциясининг яна бир делегати — Молдавия Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби В. И. Смирнов ҳам лавозимидан бўшатилган ҳамда тез орада қамоққа олинганди. У КПСС Марказий Комитети аъзолигига номзод бўлиб, илгари КПСС Марказий Комитети ташкилий бўлимининг Ўрта Осиё сектори мудири вазифасида ишлаган эди.

Маълумки, 1989 йил январининг охирида Зеленоград шаҳрининг йирик корхоналари жамоалари Т. Х. Гдлянни 25-территориал округ (Москва шаҳрининг Тушино ва Зеленоград районлари) бўйича СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатдилар. Яширишнинг ҳожати йўқ: ҳокимиятнинг маҳаллий органларида Т. Х. Гдлян номзодига нисбатан жиддий оппозиция мавжуд эди. Бироқ Гдляннинг биринчи навбатда ҳуқуқий давлат барпо этиш ва уюшган жиноятчиликка қарши самарали кураш олиб боришга қаратилган сайловолди ҳаракат дастури аксарият сайловчилар томонидан қўллаб-қувватланди. Унинг шаънига билдирилган баъзи танқидий мулоҳазалар икки йил мобайнида оммавий ахборот воситалари ҳамда СССР Прокуратураси ёрдамида ҳосил қилинган қаҳрамон-терговчи қиёфасига ҳатто озгина бўлса-да соя ташлай олмади. 1989 йил 26 мартдаги сайловларда Т. Х. Гдлян ишончли ғалаба қозонди. Биринчи галдаёқ сайловчиларнинг 86 фоизи уни ёқлаб овоз берди.

Сайловолди даврида Т. Х. Гдлян Ўзбекистоннинг собиқ раҳбарларинигина эмас, ҳатто В. И. Теребиловни ҳам йирик порахўрликка дахлдорликда айблади, гап орасида мафия излари Москвага туташиб кетганлигини қистириб ўтди. Унинг шундан кейинги баёнотлари ва нутқларида порахўрликка алоқадор шахслар рўйхати катталашиб бораверди. А. М. Рекунков, М. С. Соломенцев, Г. А. Алиев, Г. В. Романов ва бошқаларнинг исм-шарифлари тилга олина бошлади. Ҳуқуқшунос далиллар билан асосланмаган бундай баёнот бериши мумкин эмас.

1988 йилнинг 1 апрелидаёқ «Известия»да адлия генерал-майори Ф. Титовнинг хати ва Ю. Феофановнинг унга шарҳи босилиб чиққан эди. «Маликани қўмсаб» («Тоска о царице») умумий сарлавҳаси остида босилган ўша материалларда Гдлян билан Ивановнинг «Чурбанов жараёни»да кўзга айниқса яққол ташланган тергов олиб бориш усуллари танқид қилинганди. Гап ҳибсдагиларнинг ўзлари эътироф этган кўрсатмалари уларни айблашнинг асосий усули бўлиб қолаётгани, бошқа холис далил ва исботлар билан мустаҳкамланмаётгани ҳақида борган эди. Гдлян гуруҳи тергов қилган порахўрликка оид кўпгина ишларда айбланувчиларнинг ўз гуноҳларини бўйинга олган ёзма кўрсатмаларидан бўлак нарса бўлмаган. Кўпчилик эса бундай кўрсатмаларни суд пайтида инкор этган.

1989 йил 28 апрелда марказий газеталарда йирик эстон олими И. А. Хинтни оқлаш ҳақида СССР Олий судининг батафсил қарори босилиб чиқди. «Хинт иши» ва «Дезинтегратор» бюросидаги бир қатор ходимларнинг «ўзбеклар иши»га ҳеч қандай алоқаси йўқ. Бироқ «Хинт иши» бўйича айбномалар тайёрлаган кўпгина терговчилар орасида Т. Х. Гдлян ҳам бор эди. СССР Олий суди аввалги ҳукмга ўзгартишлар киритаётганида мазкур иш юзасидан тергов олиб бориш пайтида «Т. Х. Гдлян бошчилик қилган терговчилар бригадаси йўл қўйган» социалистик қонунчиликни бузиш ҳоллари тўғрисида СССР Бош прокурори номига қаратилган хусусий қарор чиқарди.

1989 йил 30 апрелда «Правда» газетаси СССРда хизмат кўрсатган ҳуқуқшунос С. Олихейконинг мактубини босди. Унда Гдлян томонидан Ўзбекистонда тергов ўтказишда қўлланилаётган кўпгина усуллар, жумладан, судланувчининг қариндошларини ҳибсга олиш, маҳбусни суд бўлгунча йиллар мобайнида қамоқда ушлаб туриш танқид қилинганди. «Менинг назаримда, — деб ёзган эди Олихейко, — бундай далилларнинг барчаси синчковлик билан кўриб чиқилиши керак. Порахўрликка қарши курашни қонунсизлик билан чиппакка чиқариб қўйиш жуда осон. Эҳтимол, Гдлян ва унинг гуруҳи ўтказган тергов материалларини пухта ўрганишни юқори малакали мустақил ҳуқуқшунослар гуруҳига топшириш маъқул бўлар».

С. Олихейко мактубига КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия Контроли Комитети раиси Б. К. Пугонинг шарҳи ҳам босилган бўлиб, унда Ўзбекистондаги порахўрликка қарши курашни совет кишиларининг мутлақ кўпчилиги қўллаб-қувватлаётгани айтилганди. Шу билан бирга Б. К. Пуго партия-давлат раҳбар органларига кўплаб келаётган хатларда Т. Х. Гдлян бошчилигидаги тергов процессуал нормаларни кўпинча қўпол равишда бузган, қонунга зид усулларни қўллаган, далилларни сохталаштирган, гувоҳларни қўрқитиб, дўқ-пўписа, дағдаға ишлатган ҳолда олиб борилаётгани, айбланувчиларнинг қариндош-уруғлари қонунсиз равишда ҳибсга олинаётгани ҳам айтилаётганини қайд этиб ўтган эди. Пуго бу далиллар СССР Прокуратураси томонидан 1987 йилдаёқ ўтказилган текширишларда тасдиқланганини, ўшанда Гдлян билан Ивановга ҳайфсан берилганини тасдиқлаганди. Бундай текширишлар давом эттирилади, деган эди у.

1989 йил май ойининг бошида Москвадан сайланган СССР халқ депутатлари гуруҳининг Сиёсий бюро аъзолари билан учрашуви бўлиб ўтди. Унда Т. Х. Гдлян узун нутқ сўзлади. У ўзига нисбатан билдирилаётган айблашларни рад этди, тергов гуруҳига тазйиқ ўтказиш кучайиб бораётганлигини таъкидлаб, яна Теребилов, Рекунков ва Соломенцевни порахўрликда айблади.

1989 йил 4 майда СССР Бош прокурори буйруғи билан Т. Х. Гдлян Ўзбекистонда ишлаб турган терговчилар гуруҳи раҳбарлигидан четлаштирилди. Гдляннинг ишдан кетиши унинг сайловчилари орасида, айниқса Зеленоградда катта ташвиш, ҳатто норозилик туғдирди. Жойларда «Гдлянни ҳимоя қилиш комитетлари» тузила бошлади. Зеленоград ва Тушинода кўплаб катта-кичик йиғилишлар, митинглар ўтказилди, уларда СССР Прокуратураси, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия Контроли Комитети, КПСС Москва шаҳар комитетининг масъул ходимлари ҳам сўзга чиқдилар. Бироқ бу учрашувлар сайловчилар билан СССР Прокуратураси ўртасидаги муносабатларни янада кескинлаштириб юборишга хизмат қилди. Ўз округида ва умуман бутун мамлакатда Т. Х. Гдлян жуда машҳур бўлиб кетди. У ташкил этган митингларда минглаб одамлар қатнашдилар, Гдлян порахўрликда айблаган юқори мартабали ходимлар сони аввалига саккизтага, сўнгра эса ўн иккитага етди. Бироқ Гдлян ўз даъволарини тасдиқлайдиган бирон-бир далил келтиргани йўқ. Халқ орасида Брежневнинг порахўрлик авж олган тартиботидан норозилик ва ҳайратланиш шу даражада кучли эдики, меҳнаткашлар брежневчилик даврида юқори лавозимларни эгаллаган кишиларнинг деярли ҳаммаси ширавахўрлик билан шуғулланган ёки ҳеч бўлмаганда ўз мавқеини суиистеъмол қилган ҳамда мутлақо асоссиз равишда кўпдан-кўп имтиёзлардан фойдаланган, деган ишонч туғилди. Бундай ишонч ҳозир ҳам бор.

Худди ўша пайтда Ленинградда миллий-территориал округ бўйича ўтказиладиган такрорий сайловга кўпчилик корхоналарнинг ишчи ва хизматчилари депутатликка 31 номзод ичида Н. В. Ивановни ҳам кўрсатдилар. 12 майда Ленинград программаси орқали берилган телекўрсатувдаги баҳс-мунозарада Н. В. Иванов бундай деди: «Бизнинг қўлимиздаги ишда янги исм-шарифлар пайдо бўлди: Романов, Теребилов, Соломенцев, Лигачев. Мен уларни жиноятчилар деб атамоқчи эмасман, бироқ материаллар шундайки, синчиклаб текшириб чиқишни талаб этади». Ҳуқуқшуноснинг шу тарзда баёнот беришини тушуниш қийин, тўғрироғи, бунга йўл қўйиб бўлмайди.

Эртасигаёқ «Правда»да эълон қилинган «СССР Олий Совети Президиумида» сарлавҳали мақолада Ивановнинг Ленинград телевидениесида чиқиши, шунингдек, Т. Гдляннинг меҳнат жамоалари ҳузуридаги нутқлари «иғвогарликдан иборат» деб аталди, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси Е. Лигачев матбуот учун махсус хат топширди, у марказий газеталарда босилиб чиқди. Хатда Лигачев Н. В. Ивановни шахсан ўзи, Лигачевгагина эмас, балки КПССнинг бутун раҳбариятига қарши қаратилган туҳмат ва иғвогарликдан иборат баёнот беришда айблади. Ана шундай чиқишларга қарамай Н. В. Иванов Ленинград миллий-территориал округи бўйича биринчи даврадаёқ сайловчилар овозининг 60 фоиздан кўпроғини тўплаб, СССР халқ депутати бўлди. Сайловларда Иванов ғалаба қозониши билан Ленинградда ҳам «Гдлян ва Ивановни ҳимоя қилиш комитетлари» тузила бошлади.

Халқ депутатларининг биринчи съездига саноқли кунлар қолганига қарамай «Гдлян ва Иванов иши» атрофидаги сиёсий жанжал авжига чиқаверди. Зеленоградда огоҳлантирувчи умумий иш ташлаш ўтказиш ҳақида таклифлар эшитилди. Зеленоград шаҳар Совети сессиясида Бош прокурор А. Я. Сухарев сўзга чиқди, бироқ шаҳар аҳолиси унинг изоҳларидан қониқиш ҳосил қилмади. Орадан кўп ўтмай ўша тергов группасидан Гдлян ва Ивановдан бўлак яна бир неча ўн терговчи чиқарилгани, прокуратура органларидан кўплаб терговчилар бўшатилгани маълум бўлди. 19 майда Москвада СССР Прокуратураси ҳайъати билан Зеленоград шаҳри вакилларининг биргаликдаги мажлиси ўтказилди. Аммо бу йиғин бирон-бир натижа бермади, аксинча ўзаро айблар қўйиш билан тугади.

Ўша кунларда СССР Олий Совети Президиумининг таниқли ҳуқуқшунослари — СССР халқ депутатлари Ю. Х. Калмиков, Д. А. Керимов, В. Н. Кудрявцев, В. И. Семенко, А. Я. Яковлев, шунингдек, СССР Бош прокурори А. Я. Сухарев, СССР ички ишлар министри В. В. Бакатин, СССР адлия министри Б. В. Кравцов, Давлат хавфсизлиги комитети раиси В. А. Крючков ва СССР Олий суди раисининг муовини С. И. Гусевдан иборат махсус комиссияси жуда шошқалоқлик билан иш олиб борди. 1989 йил 20 майда «Известия»да комиссия хулосаси босилиб чиқди, унда Гдлян билан Иванов ҳамда уларга яқин терговчилар жиноий ишларни текшириш пайтида қонунчиликни бузишда, порахўрликда ёппасига айблашларда, асоссиз равишда қамашларда, ҳибсга олинганларга нисбатан дўқ-пўписа қилиш ва ҳақоратлашларда, сохта кўрсатмаларга эга бўлиш учун инсон шаънини таҳқирлашда айбландилар. Комиссия хулосаларига қараганда Гдлян билан Иванов турли босқичлардаги судларга қонунга зид бўлган тазйиқлар ўтказишган, маҳбусларни соқчилар қўли остида 2 ва ҳатто 4 йиллаб сақлаб туришган. Судланувчиларнинг кўплаб қариндош-уруғларини қонунсиз равишда ҳибсга олишлар, тинтув ўтказиш ва бойликларни ундириш тартиби бузилганлиги қаттиқ қораланди. Комиссия СССР Прокуратурасига Гдлян ва Иванов томонидан қонунчиликни бузиш ҳолларига доир жамики арзномалар ва материалларни текширишни давом эттиришни топширди. Ана шу топшириққа биноан СССР Прокуратураси доирасида Т. Илюхин раҳбарлигида Ўзбекистонда жиноий ишларни тергов қилиш жараёнида суиистеъмолликлар ва қонунни бузиш ҳолларини текшириш юзасидан махсус гуруҳ ташкил этилди.

Т. Х. Гдлян ва Н. В. Иванов мазкур комиссия хулосасини бир ёқлама, хато ва қонунсиз дея инкор этишди.

Лекин ўша пайтларда маҳбуслардан, тергов мақсадларида ҳибсда ушлаб турилганлардан, судланувчилар ва маҳбусларнинг қариндош-уруғларидан, гувоҳлардан келаётган хат ва арзномалар оқими кенгайди. Асосан Ўзбекистондан йўлланар эди. Уларда Гдлян ва Иванов шаънига жиддий айблар қўйиларди. Гдлян ва унинг гуруҳидаги бошқа терговчиларнинг қонунга зид ҳатти-ҳаракатлари ҳақидаги катта-катта ҳужжатлар КПСС Марказий Комитети ва Олий Совет Президиумига Ўзбекистон прокуратураси, РСФСР прокуратураси, алоҳида судьялар Гдлян раҳбарлигида ишлаган, аммо кейинчалик кетиб қолган баъзи терговчилардан ҳам туша бошлади. Бу ҳужжатлар май ойининг иккинчи ярмида СССР Олий Совети Президиумига, 1989 йил 25 майда Москвада очиладиган СССР халқ депутатлари съездига айниқса кўп келди. Гдлян билан Иванов танқид қилинган материаллар 20, 21, 23 майда марказий газеталарда босилди. Мақолаларнинг муаллифларидан баъзилари Гдлян ва Ивановни депутатлик шаҳодатномасидан маҳрум қилишни талаб этдилар. 24 майда «Литературная газета»да О. Чайковскаянинг «Афсона» («Миф») сарлавҳали каттагина очерки берилди, унда Гдлян билан Иванов томонидан қонунчиликни бузишга доир кўплаб мисоллар келтирилганди. Очерк муаллифи Гдлян ва Иванов ҳақида ибратли терговчилар сифатида тўқилган афсонани фош этишга интилган эди. Бироқ бундай чиқишларнинг барчаси съезд арафасида тескари самара берди ҳамда Гдлян билан Ивановнинг яна ҳам оммалашиб кетишларига сабаб бўлди. Зеленоградда иш ташлаш комитети тузилди, у халқ депутатларининг биринчи съездида фикрларини баён қилиш учун Гдлян ва Ивановга сўз берилишини талаб этди.

Съезд арафасида марказий газеталарда СССР прокуратураси В. И. Смирнов иши юзасидан терговни тўхтатгани ҳақида хабар пайдо бўлди. Смирнов бегуноҳ деб эълон қилинди. 1988 йил декабридаёқ Гдлян гуруҳига Давлат хавфсизлиги комитетининг полковник Духанин бошлиқ терговчилар гуруҳи ёрдамга ташланган эди. Бу гуруҳ билан Гдлян ўртасида низо келиб чиқди. КГБ терговчилари гувоҳлар ва судланувчиларни такрорий сўроқ қилгач, СССР прокуратураси терговчиларидан олинганига нисбатан бошқача хулосаларга кела бошладилар. Смирнов билан ҳам айнан шундай бўлди. Духанин Смирновни юз минглар-ча сўм пора олишда айблаш қалбаки, деган хулоса чиқарди. Смирнов озод этилиб, СССР прокуратураси ундан кечирим сўради.

СССР халқ депутатлари съезди очиладиган кун «Советская Россия» газетаси қарийб бир саҳифа ажратиб, тергов олиб боришнинг нотўғри усуллари билан келишмаганликлари учун Гдлян гуруҳида ишлашдан бош тортган терговчиларнинг аризалари ва рапортларидан батафсил кўчирмалар эълон қилди. Терговчи А. Г. Жучков Гдляннинг «тергов ишлари»дан кўплаб мисоллар келтириб, унинг услуби ва усуллари Сталин шахсига сиғиниш даври учун хос эди, деб ёзди. Терговчилардан Д. А. Панфилов, О. М. Литвак ва А. В. Янковенко ҳам Гдлян ишига шу каби салбий баҳо бердилар. Гдлян билан Иванов амал қилган тергов усуллари қораланган катта-катта материаллар СССР халқ депутатлари съезди кунларида ҳам босилиб турди (қаранг: «Советская Россия», 1989 йил 3 июнь, «Доира бўйлаб сохта айблаш»).

Бироқ на Зеленоград ва Тушино, на Ленинград сайловчилари бундай чиқишларга ишонмай қўйишган ёки умуман эътибор беришмас эди. СССР халқ депутатлари биринчи съезди кунларида Москвага мамлакатнинг турли чеккаларидан сўзга чиқиш имконига эга бўлмаган Гдлян ва Ивановни қўллаб-қувватловчи минглаб телеграммалар, хатлар келди. Бироқ Гдлян бошқа депутатлар қилишганидек тайёрлаган нутқи матнини съезд стенограммасида босиб чиқариш учун бермади.

Унинг «сўзланмаган нутқи» бир неча минг нусхада кўпайтирилиб, ўз сайловчилари орасида тарқатилди, кейинчалик эса баъзи область ёшлар газеталарида босилди. Мазкур ҳужжатда ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари шаънига ҳам, жамиятимиз ҳаётининг кўпгина бошқа томонларига ҳам тааллуқли анча-мунча ҳаққоний танқид бор эди. Шунингдек, Гдлян илгариги чиқишларида айтган Гришин, Романов, Алиев, Соломенцев, Капитонов, Лигачев сингари «ҳокимиятнинг энг юқори қавати»даги шахслар, КПСС Марказий Комитети маҳкамаси турли бўлимларининг масъул ходимлари, «ҳуқуқни муҳофаза қилиш системасининг мартабали вакиллари» — Рекунков, Сорока, Бутурлин, Теребилов, Аболенцев ва бошқаларнинг фаолиятини текшириб чиқиш зарурлиги ҳақидаги фикрларини такрорлаган. Шу билан бирга у ўз шаънига билдирилган танқидни батамом инкор этади, «қўпорувчилик сиёсати», «кимдир ҳалок бўладиган ҳаёт-мамот жанги» деб атайди.

(Давоми бор).

Владимир Николаевич КУЛИКОВ

Иттифоқ миқёсидаги шахсий пенсионер, 1940 йилдан КПСС аъзоси, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, қишлоқ хўжалигининг кекса ходими Владимир Николаевич Куликов 82 ёшида вафот этди.

Владимир Николаевич Куликов 1908 йилда Ленинград шаҳрида туғилган. 1930 йили Череповецк механика техникумини ва 1944 йили ҳарбий-педагогика институтини тамомлаган.

Ўзининг меҳнат фаолиятини 1930 йилдан Бухоро области Кармана пахта заводи механигининг ёрдамчиси бўлиб бошлади. Владимир Николаевич Куликов қарийб 15 йил Ўзбекистон ва Тожикистон пахта тозалаш саноатида турли лавозимларда ишлади, Тожикистон ССР тўқимачилик саноати министрининг ўринбосари бўлган. 1944—1945 йилларда ҳаракатдаги армияда бўлган.

Урушдан сўнг Қозоғистонда «Казаххлоптрест» бош инженери ва бошқарувчиси, Қозоғистон ССР пахтачилик министрининг ўринбосари бўлиб ишлади, 1953—1963 йилларда Жанубий Қозоғистон областининг «Пахтаорол» совхозида директор бўлди.

Владимир Николаевич Куликов қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга ўз ҳиссасини қўшган. 1963—1965 йилларда Ўрта Осиё Пахтачилик давлат комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалиги министрининг биринчи ўринбосари бўлди. 1965 йилдан 1975 йилгача ўн йил мобайнида Ўзбекистон ССР Давлат план комитети раисининг биринчи ўринбосари бўлган.

Владимир Николаевич Куликовни партия қаерга йўлламасин, у барча лавозимларда зўр ғайрат билан меҳнат қилиб, ўз кучи ва билимини Ўзбекистон ССР пахтачилигини ва қишлоқ хўжалиги бошқа тармоқларини юксалтириш ишига бағишлади.

Владимир Николаевич Куликовнинг катта хизматларини партия ва ҳукумат юксак баҳолади, унга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони берилди, у иккита Ленин ордени, иккита Қизил Байроқ ордени, Қизил Юлдуз, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари, медаллар билан мукофотланган.

Умрининг сўнгги кунларигача Владимир Николаевич Куликов республика жамоат турмушида фаол қатнашиб келди.

Владимир Николаевич Куликов хотираси уни билган ва у билан бирга ишлаган кишилар қалбида абадий сақланиб қолади.

Бир гуруҳ ўртоқлари.

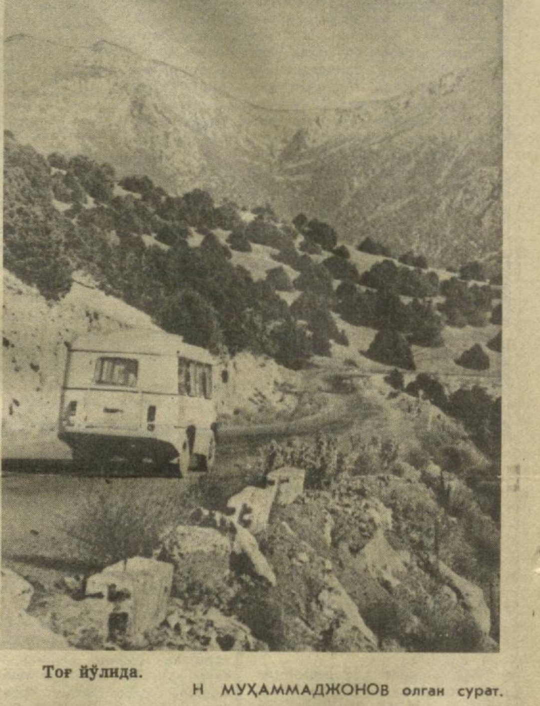

Тоғ йўлида. Н МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Спорт ахбороти

ХОККЕЙ

Швейцарияда ўтказилаётган жаҳон ва Европа биринчилиги қизғин паллага кириб бораяпти. Терма командалар ҳар бир учрашувда ғалаба қозониш учун бор маҳоратларини намойиш этмоқдалар. Куни кеча галдаги ўйинлар бўлиб ўтди. Мамлакатимиз хоккейчилари Чехословакия терма командаси билан куч синашдилар. Ўйин давомида ташаббускорликда ҳаракат қилган спортчиларимиз 4:1 ҳисобида ғалаба қозондилар.

Канада — Швеция матчи ҳам кўпчиликда яхши таассурот қолдирди. Бунда айниқса канадаликлар чиройли ўйин намойиш этдилар. Пировардида улар 3:1 ҳисобида ғолиб чиқиб, ўйинлар жадвалида якка пешқадамликни қўлга киритдилар.

Бир кун аввал икки ўйин ўтказилди. Финляндия терма командаси ниҳоят биринчи ғалабага эришди. Бунда улар ГФРлик хоккейчилардан устун келдилар — 4:2. АҚШ — Норвегия матчида 9:4 ҳисоби қайд этилди.

Ўйинлар жадвали

	Ў	Ш	О
Канада	6	33-13	12
Швеция	6	24-10	10
СССР	6	35-9	10
Чехословакия	6	27-13	8
АҚШ	6	21-36	4
Финляндия	6	17-25	3
Норвегия	6	12-42	1
ГФР	6	8-29	0

ФУТБОЛ

Бугун биринчи лигада навбатдаги учрашувлар ўтказилади. Саккиз имкониятдан 7 очко тўплаб, ўйинлар жадвалида пешқадамлик қилаётган Тюменнинг «Геолог» командаси бу турда дам олади. Иккинчи ўринда бораётган Запорожьенинг «Металлург» коллективи эса ўз майдонида Кемеровонинг «Кузбасс» клубини қабул қилади. «Пахтакор» Горькийда маҳаллий «Локомотив» командаси билан учрашади.

Эътиборингизга командаларнинг ўйинлар жадвалида тутган мавқеини ҳавола этамиз.

	Ў	Т	О
«Геолог»	4	6-0	7
«Металлург»	4	7-2	6
«Шинник»	4	5-1	6
«Пахтакор»	4	6-5	5
«Динамо» Ст	4	4-3	5
«Нефтчи»	5	6-4	5
«Локомотив» М	2	5-1	4
«Ростсельмаш»	4	5-5	4
«Зенит»	4	3-3	4
«Қайрат»	4	2-3	4
«Таврия»	5	1-2	4
«Спартак»	2	4-1	3
«Котайк»	2	3-0	3
«Факел»	3	3-2	3
«Нистру»	4	4-7	3
«Тирас»	5	3-9	3
«Кубань»	4	1-9	2
«Кузбасс»	3	1-3	1
«Динамо» Сх	2	0-3	0
«Локомотив» Г	3	0-6	0

КАМОНДАН ОТИШ

Болгария пойтахтида халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Унда иштирок этган мамлакатимизнинг эркаклар командаси энг кўп очко жамғариб, биринчи ўринни эгаллади. Хотин-қизлар ўртасида францияликлар ғолиб чиқдилар.

ТЕННИС

Монте-Карло шаҳрида халқаро мусобақа бошланди. Москвалик А. Чесноков биринчи даврада югославиялик Г. Припични енгди — 7:5, 6:3.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» — «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р.—01271. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. — 1181 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12